

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra sociální pedagogiky

Motivace studentů středních škol k vybraným formám body artu

Bakalářská práce

Autor: Anežka Hunalová
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou práci
v etopedických zařízeních
Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Petra Ambrožová, Ph.D.
Oponent práce: Mgr. Alena Knotková

Zadání bakalářské práce

Autor: Anežka Hunalová

Studium: P16P0764

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou práci v etopedických zařízeních

Název bakalářské práce: **Motivace studentů středních škol k vybraným formám body artu**

Název bakalářské práce AJ: Motivation of High school students to chosen forms of body art

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem bakalářské práce je zjistit motivy vedoucí středoškolskou mládež ke zdobení těla. Práce se zaměřuje zejména na tetování a piercing, popisuje historii krášlení těla a roli body artu v současné společnosti. Empirická část je tvořena výzkumným šetřením kvantitativní povahy, konkrétně budou data získána prostřednictvím metody dotazníku.

BAKAN, Joel. Dětství pod palbou: jak velký byznys ovlivňuje děti. V Praze: Triton, 2013. ISBN 978-80-7387-653-1. BOUZEK, Jan. Umění a myšlení: jak se lidské myšlení zrcadlí v dílech výtvarného umění a jak umění ovlivňuje naše vnímání i myšlení. Praha: Triton, 2009. ISBN 978-80-7387-278-6. FIKSA, Radomír. Encyklopedie bodyartu. Ve Žďáře nad Sázavou: Sowulo Press, 2009. ISBN 978-80-903957-4-9. FIKSA, Radomír. Piercing. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, 2005. ISBN 80-903618-0-3. RYCHLÍK, Martin. Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Dějiny odívání. ISBN 80-7106-780-6.

Garantující pracoviště: Katedra sociální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Petra Ambrožová, Ph.D.

Oponent: Mgr. Alena Knotková

Datum zadání závěrečné práce: 6.11.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Poděkování

Na tomto místě chci poděkovat mé vedoucí práce Mgr. et Mgr. Petře Kalibové, Ph.D. za odborné vedení, vstřícnost a připomínky při psaní bakalářské práce.

Anotace

HUNALOVÁ, Anežka. Motivace studentů středních škol k vybraným formám body artu. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2019. 57 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce „Motivace studentů středních škol k vybraným formám body artu“ se zabývá vlivem prostředí, v němž se adolescenti pohybují a jeho vlivem na motivaci k tělesným modifikacím, konkrétně k tetování a piercingu. V práci je popsána historie i současnost zdobení těla. Jsou uvedeny funkce, které tetování a piercing plnili tehdy, a které plní dnes. Dále je rozebráno prostředí rodiny, médií, vrstevníků a školy. A to v souvislosti s působením na utváření názorů a postojů k body artu. Následuje krátká kapitola zabývající se motivací. Přiložený graf ukazuje „Důvody k body artu“. Také jsou představeny hlavní znaky kvantitativního výzkumu, zpracovány výsledky, shrnuto dotazníkové šetření, verifikovány hypotézy. Závěrem je popsáno, co výzkum přinesl, a jaké jsou možnosti dalšího bádání. Je nastíněna vize do budoucna.

Klíčová slova: body art, tetování, piercing, prostředí, vliv.

Annotation

HUNALOVÁ, Anežka. Motivation of High school students to chosen forms of body art. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2019. 57 pp. Bachelor thesis.

The bachelor thesis, "Motivation of secondary school students to selected forms of body art", deals with the environment in which adolescents live and its influence on the attraction of physical modification; specifically for tattoos and piercings. The thesis describes the history and current use of body decoration. (The features of performance of tattoos and piercings used in the past and nowadays are listed.)

Societies attitude towards tattoos and piercing both past and present are discussed.

Furthermore, the family, media, peers and school environment are discussed, with respect to the effect they can have on how body art is seen by the public. My next short chapter deals with motivation.

The attached graph presents "Reasons for body art" as well as the main features of quantitative research - the results are processed; the questionnaire survey is summarised and the hypotheses are verified. In conclusion; the outcomes of the research are described and the vision for the future, including the possible future steps, are outlined.

Keywords: body art, tattoo, piercing, environment, influence

Obsah

Úvod	8
1.Body art	9
1.2.Moderní body art a body piercing	9
2. Tetování	11
2.1.Historie tetování	11
2.2.Tetování v současnosti	14
3. Piercing	17
3.1.Historie piercingu	17
3.2. Piercing v současnosti.....	18
4. Vnímání body artu adolescenty	21
4.1.Myšlení a chování v době adolescence.....	22
4.2.Rizikové chování a sebepoškozování.....	22
4.3.Socializace a vzory v období mládí	24
4.4.Média ve světě dospívajících	26
4.5.Rodina v životě adolescentů	27
4.6.Adolescent mezi vrstevníky.....	30
4.7.Motivace adolescentů k body artu.....	31
5. Výzkumné šetření	33
5.1.Metodologie.....	34
5.2.Sběr dat	35
5.3.Výzkumný soubor.....	35
5.4.Analýza dat.....	36
5.5. Shrnutí výsledků	47
5.6. Závěrečné shrnutí.....	50
Závěr	52
Seznam použité literatury	54
Seznam příloh.....	57

Úvod

Tato práce se zabývá jedním z moderních trendů, kterým je zdobení těla. Konkrétně tetováním a piercingem. Lidí s upravenými a zdobenými těly přibývá, zvláště těch mladých. I to je jeden z důvodů, proč jsem se ve své práci zaměřila právě na tento fenomén.

Mým osobním důvodem pro výběr tohoto tématu byla již dlouholetá skutečnost, že si takového zdobení těla na druhých lidech všímám a často přemýšlím, proč se rozhodli právě pro tento motiv, co pro ně asi znamená, zda se jim bude líbit za padesát let, a je to vlastně zkrášlování těla? Po několika rozhovorech s potetovanými lidmi jsem zjistila, že o svém motivu přemýšleli, než si ho dali vytetovat, alespoň tito. To mě vedlo k další myšlence. Ovlivnilo je něco na cestě k tomuto rozhodnutí? Pokud ano, tak co? A nyní se nacházíme u podstaty celé práce, ve které se snažím zjistit, co adolescenty ovlivňuje při rozhodování pro jejich vlastní tetování nebo piercing. S chutí jsem se pak dala do zjišťování odpovědí na otázku, která mi tak dlouho leží v hlavě.

Na začátku práce se zabývám body artem, historií i současností tetování a piercingu. Ačkoli není příliš tuzemských autorů, kteří by se tématem zdobení těla zabývali, objevila jsem několik, pro mě nových, jmen. Problematikou tetování se zabývá například Rychlík a Fiksa. Ze zahraničních pak Robley a Thorne. Tento životní styl se také pojí s různými druhy subkultur. Jedním z nejznámějších autorů, který se subkulturami u nás zabývá, je Smolík. Dále uvádím adolescenci jako jedno z vývojových období, myšlení a chování v té době. Někteří autoři (například Kriegelová) považují zdobení těla za sebepoškozování. Z tohoto pohledu je takové chování rizikové a je třeba mu alespoň částečně zamezit. A tímto směrem se ubírá sociální pedagogika, která vyhledává rizikové faktory a snaží se tak předejít nevhodnému chování, zajistit dospívajícím bezpečí, aby se nevystavovali ohrožujícím jevům. Pevně doufám, že práce bude přínosná pro lidi pracující s mládeží, především vychovatele, ale i rodiče, kteří budou vědět, na jaké vlivy se soustředit při prevenci. Několik málo prostředí, která mohou působit na adolescenty, je zde popsáno – rodina, média, vrstevnická skupina a škola.

Ve výzkumném šetření popisují cíl výzkumu, sběr dat a analyzují odpovědi, které jsem v rámci své práce získala. Věřím, že mé snažení nebylo zbytečné, a že podpoří další bádání v této oblasti.

Cílem práce je zjistit motivy vedoucí středoškolskou mládež ke zdobení těla. Práce se zaměřuje zejména na tetování a piercing, popisuje historii kráslení těla a roli body artu v současné společnosti. Empirická část je tvořena výzkumným šetřením kvantitativní povahy, konkrétně budou data získána prostřednictvím metody dotazníku.

1.Body art

První kapitola této práce se bude zabývat body artem a jeho historií. Tento pojem zahrnuje mnoho druhů modifikací lidského těla. Zde bude zaměřena pozornost zejména na historii tetování a piercingu. Zmíněné metody zdobení těla mají své kořeny hluboko v historii lidstva. Kapitola se snaží představit funkce a zvyky, se kterými bylo zkrášlování našich předků spojeno. Poukázáno bude na to, že tetování a piercing nejsou vynálezem dnešní doby, jen se změnila jejich funkce, důvod, pro který se k body artu dnešní lidé rozhodují.

Vymezení pojmu body art se liší s každým autorem. Obecně lze říci, že jde o úpravu lidského těla. Někdy je body art považován za tělesné umění. Umění, které používá lidské tělo jako médium.

„... tělesné umění je přesně to, co jeho název naznačuje: uměleckou podobu, ve které umělecké tělo je médium spíše než běžné dřevo, kámen nebo malba na plátně.“ (Robert Atkins, Body art, 1990)

Heřmanský (2007, str. 64) říká, že: *„Lidé, kteří se tělesnými modifikacemi aktivně zabývají, o nich však většinou hovoří jako o body artu. Pod tímto termínem se rozumí moderní formy tělesných modifikací, zejména tetování a piercing.“*

1.2.Moderní body art a body piercing

V současné době existuje nepřehledné množství tělesných modifikací. U některých z nich hrozí riziko poškození zdraví, které však neodrazuje od volby je podstoupit. Zmíněné jsou také osobnosti spojené s moderním body artem, nebo s pojmem Modern Primitives. Dále jsou zde představené a stručně vysvětlené některé formy zdobení těla.

Nový boom nastal v 60., 70. letech 20. století, kdy se opět začal objevovat piercing ve společnosti. Nešlo však jen o piercing, který je přeci jen nejrozšířenější, ale celkově o zdobení těla. Mezi další metody lze zařadit třeba tetování a skarifikaci. Mezi světové osobnosti, které se zasadily o šíření moderního body artu, se dají zařadit: Doug Malloy, Jim Ward, Fakir Musafar – spojován s pojmem Modern Primitives. Fakir Musafar pod toto označení zařadil ty, kteří se rozhodují pro zdobení těla z jiných důvodů, než které jsou spojeny se členstvím v některém z kmenů. Často byl však spojován se subkulturami hudebními a homosexuálními. Později začali využívat zdobení těla i umělci. Známy je návrhář Jean Paul Gaultier, který začal zasazovat do svých modelů prvky tetování a piercingu. Brzy si toho všimla média, díky kterým se tento trend dostal k hudebním skupinám. Pak už lavina lidí, nejen mládeže, která si nechávala udělat zejména piercing, nešla zastavit. U dospívajících naší kultury mohou být důvody jiné.

Například vzpoura, zviditelnění, nápodoba a další. Některé země se snaží regulovat bodyart u mladistvých tím, že nezletilí musí mít souhlas zákonného zástupce. Některé státy v USA vyžadují dokonce rodičovský doprovod. V Austrálii si mladiství nemohou nechat propíchnout intimní partie. Dotyčnému piercerovi hrozí pokuta, až vězení. Někdy se výskyt piercingu snaží omezit školy, církve nebo zaměstnavatelé. Přesto jsou lidé, kteří na sobě mají stovky, až tisíce těchto ozdob. Společnosti nezbyvá, než si zvyknout na tento trend, který pravděpodobně nebude v blízké budoucnosti slábnout. (AfroBeauty, 2013) (Fiksa, 2005, str. 16-20), (Rychlík, 2005, str. 24-25)

Mezi další formy zdobení patří tzv. suspensions, které znamená, že dotyčnému jsou připevněny na tělo kroužky, háčky, kterými jsou vedeny např. provazy. V některých kmenech tímto způsobem zavěšovali lidi na stromy, a to až na několik dní. Cejchování, branding, je vypalování znaků, ornamentů pomocí tepla nebo chemikálie. Cutting je vyřezávání. Implantace, 3D – art je zavádění kovových předmětů pod kůži. Jejich aplikací lze změnit podobu zevnějšku (např. rohy na hlavě, různé hrboly kdekoliv na těle). Transdermální implantáty jsou specifické tím, že část předmětu vystupuje z těla. Splitting je podélné rozpůlení jazyka. Moderní je také úprava uší v takzvané „elfí uši“. Typů body artu je mnohem více. Tyto příklady jsou spíše pro ilustraci. (Rychlík, 2005, str. 26)

S uměním body artu jsou těsně spojeny fotografie a jejich vystavování na internetu. *„Jeden z nejznámějších serverů provozuje americká veřejná obchodní společnost deviant-ART, kde vystavuje několik mladých umělců, specificky se zabývajících záměrným sebepoškozováním a suicidalitou, zejména formou fotografického zachycení uměle nastavené situace. Mezi nejvýraznější patří finská fotografka Jenni Tapanila.“* (Kriegelová, 2008, str. 162)

Následující kapitoly se budou zabývat tetováním a piercingem. Stejně tak i výzkumné šetření – dotazník - bude zaměřen na tetování a piercing. Tyto dvě metody zdobení těla jsem si vybrala z toho důvodu, že patří mezi nejrozšířenější formy body artu. Jsou známé po celém světě, mají kořeny hluboko v historii lidstva a člověk se s nimi setká v běžném životě. Zkrášlování těla jako by znovu nabývalo na společenském významu. Ještě před několika lety to bylo něco zvláštního, lidé takové jedince odsuzovali. Dnes je již tolik rozšířeno v moderní civilizaci, že ho mnohdy ani nevnímáme.

2. Tetování

2.1. Historie tetování

Cílem této kapitoly je představit dávnou, i ne příliš vzdálenou historii jedné z technik zdobení těla, kterou je tetování. Tuto metodu proto, že bude nadále soustředěna pozornost hlavně na tetování a piercing. Pro lepší pochopení současného dění je dobré mít poznatky o jeho kořenech, které sahají daleko do historie lidstva.

Snad u všech tradičních společností lze najít známky zdobení těla. Nejčastěji jde o tetování, které se dá odhadem zařadit do doby mladšího paleolitu. Z této doby se nám zachovaly některé nástroje, které by podle odhadů mohly sloužit ke zdobení těla. (Žďárský, 2004, str. 40)

V roce 1991 byly v rakouských Alpách nalezeny ostatky muže starého více než pět tisíc let, zvaného Ötzi. Po přezkoumání odborníky bylo zjištěno, že jeho kůže má na sobě známky tetování. Na jeho těle bylo rozmístěno několik skupinek čárek a teček. Bylo objeveno, že metoda, kterou byla barva zanášena pod kůži, se příliš neliší od současných technik. Zajímavý je fakt, že většina tetování na těle muže je přesně, nebo kousek od akupunktturních bodů. Je tedy možné, že předkové znali tyto techniky a tetování jim sloužila jako prostředek k jejich realizaci. Stejně tak se našel jeden mumifikovaný muž z oblasti Paryzyku, který měl na své kůži tetování velmi podobné tomu Ötziho. Pravděpodobně se stejnou funkcí. (Rychlík, 2014, str. 33-35)

Podle Žďárského se ve starém Egyptě tetovali převážně králové a královny. Královny si nechávaly dělat vousy. Také nalezené mumie měly na svých tělech tetování. Jednalo se o jména božstev, která lidé uctívali a od kterých očekávali záchranu v posmrtném životě před zlými duchy. Egyptské ženy považovaly tetování za atraktivní a přitažlivé. Zejména ty, které pracovaly jako tanečnice, hudebnice, zpěvačky nebo prostitutky zdobily svá těla. Mezi oblíbené části těla, volené k tetování, patřil hrudník, brada, nos, hýždě a prodlužování obočí. Kromě zkrášlovací funkce tetování sloužilo také jako ochrana před různými neduhy – nemocemi, nechtěným početím a dalšími. Jedním z nejoblíbenějších bohů byl Bes – ochránce lásky a štěstí. Mezi národy s tetováním patřili například Keltové a Asyřané. „Římané tetovali zajatce, otroky a často i mladé vojáky. Křesťanství pokládalo tetování za barbarský zvyk a přispělo k jeho ústupu. Židé měli tetování zakázané. Tetování nebylo výsadou jen mužů. Podle Athénaia bylo již v 9. století našeho letopočtu prováděno tetování i u žen některých národů jako znamení poslušnosti, podrobení a otroctví svým mužům. Maorské ženy si tetovaly okolí úst jako znamení důstojnosti, ženy Ainů si nechávaly tetovat kníry, ženy Eskymáků svislé čáry na bradě.“ (Žďárský, 2004, str. 40-41)

Ve velké míře se tetování rozšířilo v Japonsku a Oceánii. V Japonsku byla oblíbená tatuáž zvaná Horimono. Člověk s touto tatuáží měl celé tělo pokryté ornamenty (geometrickými obrazci, arabeskami, figurálními kresbami), takže se mohlo zdát, že již nepotřebuje oblečení. Na Markézách v Tichém oceáně bylo tetování výsadou kněží. Těm byla zdobena těla od začátku dospívání do 22 let. Během tohoto období se většinou podařilo pokrýt většinu plochy kůže. Maorští muži používali svoje tetování jako podpis. (Žďárský, 2004, str. 41)

Původní obyvatelé Nového Zélandu Maoři, si zdobili obličej tetováním zvané moko. Obvykle šlo o spirály, které však byly u každého člověka trochu odlišné, mimo obličejů si Maoři zdobili např. stehna, vzory se lišily podle kmenů. Nelze přesně říci, od kdy tetování používali. Důvod zkrášlování obličeje je jasnější. Muži si zdobili obličej před bitvou barvami. Postupem času přišli na způsob, jak si upravit obličej jednou pro vždy, a to právě mokem. Jiná teorie praví, že pokud byla pleť náčelníka kmene jiné barvy, natíral si kůži tak, aby nebyl nápadný mezi ostatními muži snědé barvy. Úkolem moka bylo odstrašení nepřítele v bitvě, svůdnější vzhled, který měl přivábit ženy, i důkaz nadřazenosti a vyššího postavení ve společnosti. Otroci moko neměli. Podmínkou k vytvoření moka bylo, že si muž nechal vytrhat vousy. Nechat si narůst vousy znamenalo podvolit se stáří. Dnes již mezi Maory nehraje tetování tak zásadní roli, a tak se na Novém Zélandu znovu objevují vousatí muži. I ženy byly zdobeny na svých tvářích mokem. Ve většině případů se, oproti mužům, jednalo jen o malé ozdoby nejčastěji v oblasti rtů a brady. Děti byly této bolestivé metody ušetřeny. (Robley, 2008, str.1-33)

Na ostrovech poblíž Panamy žijí indiáni. Ani oni se nevymykají zvyklostem tradičních kmenů, mají tetování. Ne však takové, které je známo z ostatních končin země. Zdejší lidé si ho nechávají dělat i dnes. Jeho specifikem je, že není narušena integrita kůže. Barva se vyrábí z pryskyřice a nanáší se na pokožku. Dnes již málokdo z jejich kmene věří v nadpřirozené síly tetování, přesto je dodnes tradicí. (Bureš, 2004, str. 67-69)

Někdy na přelomu 18. a 19. století se tetování hojně rozšířilo v Evropě. Z mimoevropských zemí ho sem přivezli zejména námořníci. Ti tetování objevili na ostrovech obývaných tradičními společnostmi. K jeho rozšíření přispěla nuda za dlouhých mořských plaveb. Mezi nejčastější motivy patřila kotva, srdce, palmy, dívky, kompas, lodě, vlajky, mořští živočichové a další. Díky dobré ekonomice a mezinárodnímu obchodu se v 19. století objevili v přístavech první tatéři. Kérky měly i praktické důvody. Mohly sloužit při identifikaci utonulého námořníka. Také když člověk urazil na lodi určitý kus cesty, vytetovali mu na tělo znak, který toho byl důkazem. Jiná tetování se prováděla po navštívení nějakého cizokrajného místa. Na konci 19. století se jen těžko hledal námořník bez tetování. V té době přispěl svým

vynálezem S. F. O'Reilly, který zdokonalil elektrické pero v tzv. „elektrickou tetovací mašinku“, kterou již nic nepřekonal, pouze se zdokonalovala. Tímto objevem pomohl k rychlejšímu rozšiřování tetování. Další oblastí, kde se objevují tetovaní lidé, je cirkus. Člověk, který měl potetované celé tělo, byl považován za výjimečného, kuriozitu. Lidé se na ně chodili dívat a obdivovat je. Jako příklad takového člověka je možné uvést Prince Constantine. Někteří o něm mluví, jako o vynálezci povolání: tetovaného šoumena. (Rychlík, 2014, str. 170-174)

Kriminální prostředí je velmi specifické. Tetování má ve věznici svoje pravidla. Symboly mají svůj význam, který by měl být běžné veřejnosti skryt. To už ovšem v poslední době moc neplatí. Mezi další formy komunikace, kromě tetování, patří vězeňský jazyk, přezdívky odsouzených a jiné. (Vegrichtová, 2016, str. 14-15) Kriminální tetování má mnoho specifických funkcí. Cílem není zde všechny jeho funkce popsat, ale spíše pomoci k lepšímu náhledu na tuto problematiku. Symbol, námět, vyjadřuje příslušnost k určité skupině, která sdílí stejné názory, životní hodnoty. Tetování má v tomto případě funkci nalezení spojence. Na základě symbolu lze nalézt ve vězení člověka, který vyznává stejné hodnoty. Na druhou stranu to může být gesto, kterým se dotyčný distancuje od majoritní společnosti. Jindy slouží jako iniciační rituál při vstupu do zločineckého gangu, kdy je nový člen povinen přísahat mlčenlivost. Soudržnost takovýchto skupin bývá zpravidla velmi pevná. (Vegrichtová, 2016, str. 20-23) Statusovou funkci plní tetování u kriminálních organizovaných gangů, mezi které patří: „*typ italské mafie, asijských triád, japonské jakuzy, amerických pouličních gangů, rusko-jazyčného organizovaného zločinu, jihoamerických kartelů a neonacistických komunit.*“ (Vegrichtová, 2016, str. 23) Pokud se do vězení dostane člověk, který nosí neoprávněně nebo z nevědomosti vytetovaný symbol nějakého gangu, uskupení, může se dostat v konfrontaci s členy tohoto uskupení do velkých problémů a může mu jít i o život. Nošení neoprávněného znaku je velmi nebezpečné. Pokud ho majitel získal v souladu s pravidly dané skupiny, dostane se mu ve vězeňském prostředí ochrany a sympatie v případě, že tam potká člena tohoto uskupení. Poslední funkcí, která zde bude zmíněna, je funkce komunikační, kdy symboly slouží jako dorozumívací prostředek, kterému obyčejný laik nerozumí. K vytváření vlastního jazyka a symbolů napomáhá právě vězeňské prostředí, ale také zařízení pro problematické děti a mládež. (Vegrichtová, 2016, str. 24-28)

Ferguson a Procterová ve svém díle uvádějí, že zmapovat dávnou historii tetování není lehký úkol. Vzácné informace můžeme získat ze starobylých textů. V Řecku byli tetováním označeni kriminálníci a otroci. Jinde naopak mladí a bohatí muži, kteří patřili mezi šlechtu. Výjimkou není tetování u žen. Jisté je, že se tato metoda zdobení těla rozšířila po celém světě. Zmínku můžeme najít v Koránu, ve Svaté knize muslimů a v textu Mojžíše věnovaném Židům.

V Evropě patřily mezi tetované kmeny Skotové, Galové, Britové a další. Císař Konstantin tetování zakázal. Nemohl však zamezit jeho šíření, díky kterému se uchovalo do současnosti. „*Přežití tetování po celá staletí, navzdory všem zákazům a negativním postojům, je důkazem síly lidské touhy být tetován – mít tělo zdobena, označena podle vlastních představ. Je to cesta, jak vlastnit něco, co nám nikdo nemůže vzít. Cesta, kterou šli naši předkové před tisíci lety.*“ (Ferguson, Procterová, 1998, str. 13)

Z této kapitoly je patrné, že zdobení lidského těla existovalo již před několika tisíci lety, jak prokazují nalezené ostatky muže jménem Ötzi. Tetování praktikovalo velké množství kmenů napříč světem. Motivy se na jednotlivých územích lišily, důvody však byly podobné. Jedním z nejzásadnějších byla víra v bohy. Zdobení mělo např. ochrannou funkci. Jinde bylo znamením společenského postavení. Do Evropy se dostalo hlavně díky námořníkům. O něco později se stalo znakem některých skupin lidí. Jako příklad jsou zde uvedeni vězni a cirkusáci. Tetování tedy není žádný nový trend posledních let, jak se někteří lidé domnívají. Spíše lze říci, že přežilo do dnešní doby, kdy se opět stává populárním.

2.2. Tetování v současnosti

Tetování je to jedna z nejstarších technik zdobení těla. Metoda, která je stará jako lidstvo samo. Zvolena byla proto, že oslovuje stále více lidí. U uvedených funkcí a významů tetování je snaha porovnat, zda se některé z nich zachovaly do dnešní doby, nebo zda již ztratily svůj původní význam. A v čem se tato oblast v historii a dnes liší.

Metodě zanášení barvy pod kůži se ve většině zemí začalo říkat tetování po objevu tohoto názvu cestovatelem Jamesem Cookem. „*Původní tahitské slovo tatatu znamenalo „označovat“, sprízněné samojské tautau značilo „kreslit“ a i malajské tatu, výraz pro „ránu“, nebylo významově ani etymologicky příliš vzdáleno. Angličtina zprvu psané slovo tattoo přeměnila v tattoo, v němčině vzniklo Tätowierung.*“ (Rychlík, 2005, str.27)

„*Encyclopaedia Britannica definuje tetování jako: Stálou a neodstranitelnou kresbu či ornament vytvořený na těle vpravením barviva pod kůži nositele.*“ (Rychlík, 2005, str.27) r

Zdobení těla má jistě svůj význam – nespočet významů, které se mění v důsledku času a prostředí. Nepochybně je jedním z hlavních motivů zkrášlení těla. Je to prostředek vyjádření vnitřních pocitů člověka, které lze jinak jen těžko prezentovat ostatním. V pozadí tetování se může nacházet láska, nenávisť, životní úspěchy, společenské postavení, náboženské vyznání a mnoho dalších významů. (Rychlík, 2005, str.40)

Rychlík (2005, str.40-60) je svém díle rozděluje funkce do osmi skupin:

1. Funkce rituální

Dříve šlo o iniciační rituál, kterým byli příslušníci kmenů přijati mezi dospělé, znak opuštění dětství, považováno za test imunity. Protože tetování nešlo vrátit zpět, byl to krok vpřed. Jedinec musel prokázat statečnost, snášet bolest. V některých oblastech byli muži považováni za děti, dokud se nedali tetovat.

Dnes se díky neustálému pokroku techniky tetování již nepovažuje za bolestivé.

2. Funkce estetická a dekorativní, erotická

Dříve byli nejpobulárnějšími tetovanými byli maorští domorodci, kteří si zdobili, obličej. Tetování sloužilo k maskování před nepřítelem a nahnání strachu. Díky němu byly narušeny mimické svaly.

Dnes tetování slouží ke zkrášlení těla, jde o snaha odlišit se a zvýraznit.

Dříve i dnes se ženy a dívky zdobí za účelem větší přitažlivosti, často jsou zdobena intimní místa. Muži zase podtrhují svoji mužnost. Jde o utváření nové tváře lidské sexuality.

3. Funkce magicko-náboženská

Není pochyb, že dříve byla v tradičních společnostech magická funkce velice důležitá. K ochraně nebo získání zvláštních schopností sloužily symboly různých božstev. Často byly na obličejí utvářeny rysy připomínající zvířecí tlamu. Někdy se tetování až nápadně podobalo motivům z totemů. U některých tradičních kmenů znamenala smrt bez alespoň jednoho tetování zatracení nebo posmrtné plnění úkolů. První křesťané si na tělo nechávali zvěčnit náboženské symboly (např. INRI, rybu, kříže, kotvy). Tyto praktiky byly později zakázány.

4. Funkce léčebně-preventivní

Již na nálezů ostatků alpského muže Ötziho bylo rozpoznatelné tetování. Zajímavé je, že z velké míry bylo na místech, které dnes slouží jako akupunkturální body. A jistě to není náhoda. Na příkladu je vidět právě léčebně-preventivní charakter tetování.

V současnosti tato funkce téměř zanikla. V moderních dějinách se naopak objevují případy, kdy byla přes tetovací jehly přenesena infekce, nebo i závažná nemoc jako je žloutenka nebo vir HIV.

5. Funkce komunikační a identifikační

Dříve tetování sloužilo jako prostředek k sociální diskriminaci, znemožnění. Platilo to pro otroky a zločince, kteří byli označeni zkratkami slov podle činů, které vykonali. Takové jednání bylo zaznamenáno v starověké Mezopotámii, Řecku,

Římě, později ve Velké Británii, Americe a na Sibiři. Za války šlo o skupinu číslic, kterou byli označeni lidé v koncentračních táborech.

Také je naopak známé zdobení těla jako znak úspěšného úlovku či záznam počtu zabitých nepřátel. V jiném případě šlo o vzpomínku na blízkou zesnulou osobu, nebo příslušnost k dobrému rodokmenu.

Dnes tetování slouží ke sdělení názoru, pocitu, přesvědčení.

6. Funkce sociálně-skupinová

V dřívějších dobách šlo o předsudek, že tetovaní lidé jsou kriminálníci.

V současnosti je určitý druh tetování vyjádřením sounáležitosti mezi konkrétními skupinami – například motorkářů, skinheadů, fotbalových fanoušků, ale i ruské respektive japonské mafie.

7. Funkce statutárně-hierarchická

Podle tetování se dalo poznat postavení jedince ve společnosti, věk, funkce v hierarchii. Výjimkou nebylo ani značení vdaných žen, které si tetování dále rozšiřovaly a doplňovaly s přibývajícím věkem. Někdy byly tetovány již mladé dívky. U nich to byla známka plodnosti.

Jak bylo uvedeno výše, v některých tradičních kmenech a vojenských divizích si muži tetování zasloužili až po zabití protivníka. Našly by se příklady, kdy bylo zabito až několik desítek nepřátel.

8. Funkce individualizační

Stejně jako v minulosti i v současnosti je tetování součástí tetovaného. Motivace i motivy jsou různé. Jasně je, že značí něco z osobnosti jedince. U Maorů je moko velice důležité, je možné se setkat s případem, že ho považují za cennější než vlastní podpis. Dnes je znakem originality. Často se objevují vzory toho, k čemu mají lidé osobní vazbu (záliba, rodina a přátelé, životní vzory). Nelze obsáhnout všechny motivy, které se na lidských tělech objevují. Důležité je, jak na tetování pohlíží společnost. Ta udává také funkci tetování. Pokud by ostatní lidé nijak nereagovali na potetované jedince, estetická funkce by ztratila na významu.

V minulosti bylo důvodem k tetování rituální přijímání do kmene, náboženské obřady, léčitelské – akupunkturální funkce, vyjádření postavení ve společnosti nebo individualizace. Dnes jsou funkce poněkud jiné. Hlavním důvodem tetování je zkrášlení, vyšší přitažlivost opačného pohlaví, členství v určité skupině, vyjádření vlastního názoru.

3. Piercing

3.1. Historie piercingu

Druhou metodou, jejíž historií se práce zabývá, je piercing. Důvody, proč je zde zaměřena pozornost na minulost tohoto způsobu zdobení těla, jsou stejné jako u tetování. Jedná se totiž o druhou techniku, která bude nadále zkoumána a zahrnuta do zjišťovaných dat. Kapitola přiblíží kořeny piercingu i subkultury 20. století, jimž dlouho sloužil jako poznávací prvek.

Piercing, stejně jako tetování má své kořeny v dávné historii. V tradičních společnostech byly tetované děti proto, aby si díky tomu jejich těla vytvořila silný imunitní systém. Významy tetování se lišily. Někdy šlo o náboženské rituály, jindy o proces, skrze nějž vstupovali mladí do dospělosti, nebo značilo sociální postavení ve dané společnosti. První důkazy o této metodě zdobení těla lze zařadit již do doby kamenné. Nejprve si lidé vyráběli ozdobné předměty z kamene, kosti, později také ze dřeva a kovu. U nalezených ostatků Ötziho, o kterém již byla zmínka výše, byly patrné také stopy po piercingu, a to v uchu. Dalšími částmi těla, které se ke zkrášlování používaly, byly např. nos, jazyk a bradavky. Tento zvyk se netýkal pouze Ötziho, tedy Evropy, ale také afrických zemí, Indie, Texasu a dalších zemí po všech kontinentech napříč naší planetou. V Indii dokonce vykonávají někteří lidé pouť, jejímž cílem je svatyně jejich uctívaného Murukana, který měl podle vyprávění obdržet „oštěp“ na ochranu před zlými silami. (Fiksa, 2005, str. 9-14)

Piercing znamená vyřezávání otvoru, do kterého lze umístit šperky. Tato forma zdobení těla je rozšířená po celém světě už od dob středověku. V Egyptě byly nalezeny náušnice z té doby, které mají tvar zlatých obručí. Náušnice ve tvaru drahokamů, také zlaté, byly k vidění u lidí výše postavených. V Řecku měly podobu ptáků nebo polobohů. V 16. století nosili v Evropě piercing spíše muži, a to náušnici v jednom uchu. Později si je nechávali dělat i námořníci. Nosní piercing má historii převážně na Blízkém východě, v Africe a Austrálii. Tradiční kmeny na Nové Guineje, Mayové a Aztékové nosili v nose kost nebo peří. Dnes je nosní piercing moderní v Bangladéši, Pákistánu a v arabských zemích. Piercing rtů má své kořeny v Africe a Americe. V těchto zemích bylo rozšířeno zejména vkládání destiček a peří. Propichování jazyka pak bylo často spojeno s rituálními obřady. (AfroBeauty, 2013)

„Historie body artu je bohatá a rozmanitá a sahá od podzemních hrobek faraonů až k undergroundové kultuře 70. let v Kalifornii.“ (Thorne, 2012, str. 11) Jako důkazní prostředek piercingu v minulosti jsou uváděny zmínky, které se na toto téma nacházejí v Bibli. Mezi kmeny, které ho praktikovaly, patří např. Mayové, Aztékové, Inkové a další. Zvyk nošení

piercingu přetrvává v Indii, Bangladéši a Pákistánu. V Etiopii si dodnes vkládají do spodního rtu talířek, který je v některých případech obzvlášť velký. Z doby nedávno minulé je možné zmínit třeba Williama Shakespeara, který nosil náušnici. Další známou osobností je takzvaný Velký Omi, který kromě toho, že byl celý potetovaný zebřím vzorem, měl také množství piercingu a živil se jako bavič. Z žen pak Ethel Grangerová. Ta měla nejen piercing, ale také velmi tenký pas. I metoda šněrování se dá považovat za body art. Po druhé světové válce byl piercing rozšířen u fanoušků rokenrolu, zastánců punku. (Thorne, 2012, str. 12-17)

Piercing se objevoval již u dávných kmenů napříč světadíly. Ozdobné šperky se nejprve vyráběly z přírodních materiálů, později byly nahrazeny kovy. Ve 20. století byl spojován s hudebními subkulturami, vůči kterým měla majoritní společnost předsudky.

3.2. Piercing v současnosti

Tato kapitola je zaměřena na téma piercingu v současnosti, jeho funkci a nositele. Dále jsou zde popsány některé propichované části těla, význam umístění a způsob zavedení ozdob.

Heřmanský (2007, str. 65) píše, že: „*Georg P. Murdock publikoval seznam šedesáti sedmi tzv. kulturních univerzálií, tedy charakteristik, které jsou nedílnou součástí každé lidské kultury. Kromě takových položek, jako je manželství, dělba práce nebo pohřby, je jednou z nich také zdobení těla.*“

V Evropě a Americe byli lidé méně vynalézaví než v ostatních částech světa, kde byli lidé od pradávna pestře zdobeni. U nás a na Západě jsme se spokojili s náušnicí v ušním lalůčku. Tato situace se změnila až v 70. letech 20. století s rozmachem homosexuálních hnutí a punkem, jak píše Sheilly Jeffreysová. Tetování a piercing se staly znakem vzpoury proti normám. Dnes má skoro každá významná osobnost, celebrita nějaké tělesné modifikace, které dává na obdiv. Třeba svým fanouškům. V Československu se po revoluci v roce 1989 začínal rozmáhat piercing, který se už netýkal pouze uší, ale také obočí, jazyka a dalších částí těla. Postupně se stal součástí mnoha subkultur, nejen těch hudebně zaměřených. V neposlední řadě je piercing znakem příslušnosti k mladší generaci. Piercing u starších lidí se může těm mladším zdát divný. Autor předesílá, že pokud bude trend piercingu pokračovat tímto tempem, za několik let se body art stane neoddelitelnou součástí euroamerické kultury. (Heřmanský, 2007, str. 65)

Piercing je možné umístit na mnoho částí těla. (Thorne, 2012, str. 58-151)

1. Obočí

Piercing obočí se zrodil v době punkového hnutí 70. a 80. let 20. století. V té době byl výrazný, aby si ho okolí všimlo. Dnes se již nepojí s konkrétními subkulturami a lze si

vybrat i decentní šperk. Existují dva druhy aplikace piercingu obočí – vertikálně a horizontálně.

2. Nos

Zdobení nosu sahá do dávné historie kmenů žijících po celém světě, kdy byl tento druh piercingu spjat především s náboženskými rituály. U nosu se propichuje chřípí nebo přepážka, která odděluje nosní dírky.

3. Ucho

Tato forma zdobení těla je jednou z nejstarších. Dnes je piercing ucha tolik rozšířen, že už ho většina lidí vůbec nevnímá, natož pak jako tělesnou modifikaci. Někteří autoři považují ucho za vstupní bránu k dalším piercingům. Typů umístění je spousta, např. ušní lalůček, vnější kožní val a člunek – chrupavka, rook a snug – v závitě ucha, ušní spirála – více dírek propojených jedním šperkem.

4. Ústa

I tento způsob zdobení byl zaznamenán již u tradičních kmenů. Dnes však postrádá rituály, které s ním byly spojené. Propichuje se sval jazyka, ret, žlábek mezi nosem a horním rtem, strana spodního rtu, spodní čelist a další části úst.

5. Obličej

Důvodem piercingu obličeje je většinou zviditelnění, upoutání pozornosti nebo zkrášlení. Kromě již zmíněného piercingu nosu, úst a obočí sem patří ještě kořen nosu, oční víčko a tvář.

6. Bradavky

Tento typ je oblíben u obou pohlaví. V oblasti bradavek je možné mít i více piercingů zároveň, pokud to anatomická stavba těla dovolí.

7. Trup

Do této kategorie patří zdobení spodní části krku, hrudi, klíčních kostí. Unikátem je korzet, který se aplikuje jen na přechodnou dobu. Jde o dvě rovnoběžné řady piercingů, které jsou navzájem provázané, nejčastěji stuhou. Korzet je většinou používán k módním přehlídkám a focení.

8. Pupík

Piercing pupíku je jeden z nejoblíbenějších, a to u žen i mužů. Umisťuje se klasicky, nebo např. šikmo.

Mezi další části těla patří ruce, ženský a mužský genitál a povrchový piercing, který je možné umístit skoro kdekoliv. (Thorne, 2012, str. 58-151)

Je zřejmé, že piercing je trendem pro mladou generaci. Mladiství ho u starších lidí považují za divný. Ačkoli nebyly vyjmenovány všechny části těla, které je možné zdobit piercingem, je jich opravdu mnoho. A dalo by se říci, že vlastně není místo na těle, kde by tento typ ozdoby nemohl být.

4. Vnímání body artu adolescenty

Tato kapitola se bude zabývat tím, jak adolescenti pohlížejí na body art. Cílem celé této práce je zjistit, co motivuje studenty středních škol k rozhodnutí, že si nechají zkrášlit své tělo. Období dospívání je velmi složité. Jak pro samotné dospívající, tak pro jejich okolí. Úkolem kapitoly je přiblížit, jak vnímají svět a co prožívají.

Proto je dobré si připomenout, co je typické pro jejich období, a po jak dlouhý čas trvá. Jaké jsou jejich starosti a radosti, o čem sní, v co věří. A další charakteristické znaky, které je provázejí na cestě k dospělosti.

Macek (1999, str. 11-12) ve svém díle uvádí, že adolescence je v českých zemích nejčastěji uváděna jako doba od 15 do 20 (22) let. Tímto názvem můžeme označit celé období od dětství do dospělosti. Dále je možné ho rozdělit na tři fáze: časnou adolescenci, která se vyskytuje mezi 10–13 lety; střední adolescenci – ta následuje a trvá do 16 let a poslední fází je pozdní adolescence, která se odehrává do 20 respektive 22 let.

Podle Vašutové (2013, str. 9-10) se dospívání dělí na dvě fáze. První fáze je raná adolescence (11-13 let), kdy dochází k pohlavnímu dospívání, zájmu o opačné pohlaví a ukončení základní školy. Následuje střední adolescence (14-16 let), kdy dospívající hledají svoji identitu. To se může projevit změnou vkusu v oblékání, poslechu hudby, výběru přátel a v dalších oblastech. Do druhé fáze patří pozdní adolescence (15-22 let). Je velmi důležité, aby měli mladí lidé v těchto letech pocit, že někam patří. Také se začínají zabývat svou budoucností.

Říčan (2005, str. 273) píše: *„Dospívání se často dělí na dvě období: pubescenci a adolescenci.*

- *pubescence (11-15 let)...*
- *adolescenci (15 až 20-22 let)“*

„Z anglicky mluvícího světa k nám pronikl ještě pojem teenager; tak může být označen každý člověk ve věku, jehož číslovka končí na „-ten“, tedy od 13 do 19 let.“ Říčan (2005, str. 273)

Přestože každý autor popisuje období adolescence trochu jinak, shodují se na věku, po který dospívání trvá. Za zmínku stojí to, že dle definic jde zhruba o deset let vývoje, což je velmi dlouhá doba. Proto je těžké vymezit charakteristické znaky, mohou se totiž během celého procesu měnit. Může se tak v některých případech zdát, že si autor protiřečí. Přesto je zde snaha o nastínění celé situace.

4.1. Myšlení a chování v době adolescence

Pro období adolescence jsou typické jak psychické, tak fyzické změny. Kapitola se zabývá především změnou myšlení a chování, a to proto, že právě při rozhodování o tom, zda si dospívající nechá udělat piercing nebo tetování, může mít vliv změna chování, kdy mladí rádi zkouší svoje rodiče a testují, co všechno snesou. A myšlení proto, že jsou ovlivnitelní lidmi kolem sebe – kamarády, vrstevníky, ale také mediálními vzory nebo i rodiči.

Pro toto období jsou typické výkyvy nálad způsobené faktem, že adolescenti nechtějí být pochopeni, protože sami nechápou sebe. Mladí lidé často velmi silně nesouhlasí se svými rodiči a ti z toho bývají nešťastní. Tyto konflikty, ač se to nezdá, jsou možné pouze pokud je mezi rodičem a adolescentem pevná vazba. Jedním z důvodů, proč vůbec takové konflikty vznikají je fakt, že každý ze zúčastněných se vyskytuje v jiné životní fázi. Dospívající testují, jak daleko mohou zajít. Jaké chování bude tolerováno a jaké ne. Co dospělý vytočí do nepřičetnosti. Na druhé straně je typické denní snění, fantazie – věci, které jsou jakékoliv veřejnosti skryty. Výjimkou není silně kritické myšlení, které umí dospělým velmi dobře podat. Ještě by bylo dobré zmínit tzv. černobílé vidění. To znamená, že věci jsou dobré, nebo špatné. Neexistuje nic mezi tím. (Rogge, 2018, str. 241-242)

V tomto období jsou mladí lidé náchylnější sklouznout k rizikovému nebo problémovému chování. Může jít o sklony experimentovat se svým tělem, nebo o ohrožení společnosti v důsledku negativního vlivu, nebo vytvoření újmy druhému člověku. (Macek, 1999, str. 96-97)

Jak je z textu patrné, není adolescence vůbec lehké období. Člověk se často nevyzná sám v sobě a potřeboval by průvodce touto bouřlivou, ale velmi důležitou částí lidského života. Je to období velmi náchylné na vnější vlivy, které mohou svádět a vést k činům ne vždy úplně prospěšným jednotlivci i společnosti.

4.2. Rizikové chování a sebepoškozování

Zdobení těla je někdy považováno za rizikové chování. V jiných případech až za sebepoškozování. Záleží na úhlu pohledu. Každopádně je zde riziko odchýlení se od zdobení těla k sebepoškozování, důvod k návštěvám tetovacích salonů a piercerů je nejednou ten, že jedinci dělá dobře zažívat bolest. Není cílem zde rozhodnout o tom, zda se jedná o sebepoškozování. Spíše představit tento názor, utvořit povědomí o něm.

Sobotková a kol. (2014, str. 34) uvádí, že rizikové chování je potřeba k tomu, aby lidé v období adolescence dosáhli autonomie. Měli bychom vědět, že je pro toto období typické rychlé a zbrklé rozhodování bez delšího uvažování. Dalo by se říci, že adolescenti jdou bezhlavě

za svým cílem. Mezi rizikové chování patří také sebepoškození, které nemá jednotnou definici. „*Za poškozování lze považovat takové chování bez vědomého a cíleného záměru zemřít, jehož důsledkem je poškození tělesné integrity.*“ (Koutek a Kocourková, 2003, str. 48)

Záměrné sebepoškození je možné chápat jako specifický druh sebepoškozujícího chování. To lze rozdělit na dva druhy: předávkování a sebezraňování. Kriegelová (2008, str. 17) vysvětluje, že „*sebezraňování pak představuje akt pořezání, poškrábání, popálení a propichování kůže, trhání vlasů, sebekousání, sebebití nebo vpravování předmětů pod kůži za účelem poškodit vlastní tělesné tkáně bez suicidálního záměru*“. Mezi nejčastěji poškozované části těla patří ruce, přesněji řečeno zápěstí až loket. Na dalším místě jsou nohy, následuje hrudník, břicho, dlaně a hlava, ... (Kriegelová, 2008, str. 65)

V rámci sebepoškození lze vymezit několik jeho funkcí. Pro ilustraci je zde představeno několik z nich, jak je uvádí autorka Kriegelová (2008, str.106-110).

1. Úleva v náročných situacích – mezi ně můžeme zařadit úzkost, stres, deprese a další. Sebepoškození převádí bolest psychickou na bolest fyzickou, tím přináší klid a navozuje pocit pohody. Člověk si zároveň ošetří zranění, která si způsobil a projeví sám k sobě starost a péči.
2. Dohled nad vlastním tělem – sebepoškození přináší pocit kontroly nad svými emocemi a myšlenkami, oživuje vzpomínky. Příjemné pocity spojené se sebepoškozením mohou však vést k závislosti na tomto chování.
3. Ujištění o existenci – snaha přesvědčit sám sebe o tom, že ještě žiji, udržení se v přítomnosti. Krev zde představuje potvrzení reálné existence
4. Vyjádření vnitřního prožívání – u jedinců, kteří mají problém s verbálním vyjádřením svých emocí. Je zde snaha o zviditelnění se, dát najevo své myšlenky a pocity.
5. Ovládání druhých – v případech, kdy jedinec touží po pozornosti. Chce, aby si ho nejbližší okolí všimlo. Někdy využíváno jako nástroj manipulace s druhými, nebo odplata za způsoby chování druhých k jeho osobě.
6. Členství v subkultuře – sebepoškození může být jedním ze znaků subkultury, nebo podmínkou pro vstup do ní. Mezi skupiny, které se vyznačují sebepoškozením řadíme Gothic a Emo.

Celkově lze říci, že funkcí sebepoškození je zbavit se psychické nepohody, vyjádřit vnitřní pocity, poukázat na sebe, potřeba pozornosti od druhých a někdy také manipulace s druhými. Sebepoškození tak může být znakem nevyvážené, nezralé nebo zoufalé osobnosti. Kriegelová (2008, str.106-110)

Zde bychom mohli uvažovat nad tím, co všechno je možné zařadit do sebepoškozování. Někteří autoři pod toto označení řadí takové jednání, při kterém je narušena integrita kůže, je opakované a slouží k uvolnění napětí. Často je spjato s některou z poruch chování. Na druhé straně lze do sebepoškozování zařadit i takové jednání, kdy je cílem zkrášlení svého těla. A právě tomuto tématu se chci v následujícím odstavci věnovat.

Mezi společensky přijatelné formy sebepoškozování patří např. piercing a tetování. Jako nepřijatelné můžeme uvést zneužívání alkoholu, hladovění, polykání cizích předmětů a další. (Kriegelová, 2008, str. 48-49 in Sobotková a kol. 2014)

„V určitém smyslu můžeme vidět spojitost mezi záměrným sebepoškozováním a tělomodifikujícími technikami, jako jsou tetování, piercing, skarifikace, pocketing a amputace... jsou ve své podstatě sociálně akceptovanou formou poškozování vlastního těla.“ (Kriegelová, 2008, str. 158)

U záměrného sebepoškozování je důležitý průběh. Primárním cílem jedince není zranění ukazovat okolí. Jinak je tomu s tělesnou modifikací, kde je důležitý výsledek, kterým se posléze mohou chlubit svému okolí. Je estetické povahy. Při sebepoškozování aktér necítí téměř žádnou bolest a pokud ano, tak se jí neobává. A zranění si způsobuje sám. Tělomodifikující metody jsou ve většině případů prováděny druhou osobou. Bolest je zde znatelná, někdy tlumena léky a může být rituální součástí. Není však cílem. Záměrné sebepoškozování může být uměleckým projevem, kterým chtějí dotyční dát najevo, že překonali fyzickou bolest, strach. Mezi nejvýraznější umělce používající tělesnou modifikaci a sebepoškozování jako extrémní formy body-artu patří např. Orlan, Jan Mlčoch a Marina de Van. (Kriegelová, 2008, str. 158-160)

Je zřejmé, že jasně vymezit hranici mezi sebepoškozováním a tělesnými modifikacemi je obtížné. O trochu méně náročné by to mohlo být při posuzování situace u konkrétního jedince. Bylo uvedeno několik znaků, které mohou pomoci při rozeznávání těchto dvou problematik. Mezi ně patří fakt, že tělesné modifikace jsou prováděny druhou osobou a je důležitý jejich výsledek, ne proces.

4.3. Socializace a vzory v období mládí

Tato kapitola je věnována socializaci dospívajících. Socializace je totiž celoživotní proces, a proto zahrnuje i toto období života, kterému je zde věnována pozornost. Cílem bude ukázat na důležitou skutečnost, že v životě mladých lidí hrají významnou roli vzory, ke kterým vzhlíží. Ty často mají vliv na chování adolescentů, kteří se s nimi ztotožňují, chtějí být jako oni. Oblékat se tak, česat, chovat, vlastnit věci stejné značky a další.

Helus (2009, str. 172) definuje socializaci jako „*proces utváření a vývoje osobnosti působením sociálních vlivů a jejich vlastních aktivit, kterými na tyto sociální vlivy odpovídá: vyrovnává se s nimi, podléhá jim či je tvořivě zvládá*“. Proces identifikace můžeme též označit za proces selektivní. Děti se identifikují zejména s těmi vzory, které vnímají jako podobné sobě samým nebo které v prostředí kolem nich dominují. (Výrost, Slaměník, 2008, str. 53)

Stašová, Slaninová, Junová (2015, str. 108-112) ve své publikaci uvádějí, že v posledních letech se hodně rozvinula a rozšířila média, která mají vliv na vývoj dnešních dětí a mládeže. A protože především tyto mladší generace tráví ve světě médií spoustu času, měli bychom mít na paměti, že si volí vzory právě z tohoto prostředí. Za mediální vzor můžeme považovat jak postavy, se kterými se setkáme právě díky médiím, tak postavy mediálně vytvořené. Jedním z nebezpečí je fakt, že skrze média nelze do hloubky poznat osobnost jedince, jako tomu je v případě, když je vzorem člověk z blízkého okolí, kterého mohu pozorovat v různých životních situacích a poznat tak jeho silné i slabé stránky.

Pokud se v dnešní době podíváme na vzory dětí a mládeže, které si osvojily díky televizní obrazovce, není jejich množství vůbec zanedbatelné. Vzory jsou vybírány z oblasti sportu, hudby, politiky, smyšlených mediálních postav a dalších. Z průzkumu vyplývá, že pro 90 % respondentů je vzorem reálná osoba ze současnosti. Dívky uváděly převážně ženské vzory, chlapci naopak ty mužské.

Z tohoto malého příkladu lze vyčíst, že média mají v socializačním procesu své místo. Ovlivňují děti a mládež při utváření pohledu na svět, rozšiřování poznatků a zkušeností. (Stašová, Slaninová, Junová, 2015, str. 108-112)

Stašová, Slaninová, Junová uvádějí, že zbožňování (mediálního) vzoru může mít na adolescenty negativní dopad, zvláště pak na jejich studijní výsledky. Současně však mohou díky nim usilovat o vyšší životní cíle. (Stašová, Slaninová, Junová, 2015, str. 112-113)

Ačkoliv si adolescenti vybírají své životní vzory v mediálním prostředí, stále převažuje počet těch, kteří si berou za příklad osobu ze svého okolí. Je dobré mladistvým připomenout, že mediální vzory nelze skutečně a do hloubky poznat, jako tomu je např. s rodiči, přáteli, které vidí v reálném životě. A je to jeden z dobrých důvodů, proč by se dnešní děti a mládež měly učit kritickému myšlení. Ne vše, co nám nabízejí média, je totiž skutečné. (Stašová, Slaninová, Junová, 2015, str. 113-114)

Socializace je celoživotní proces vrůstání do společnosti. Dalším důležitým procesem je identifikace. V období dospívání mají mladí lidé své vzory, které je ovlivňují. Dnes, více než dříve, jsou to mediální vzory, které jsou k vidění na různých sociálních sítích. Zde je potřeba kritického myšlení. Ne vše, co je k vidění na internetu, je skutečné.

4.4. Média ve světě dospívajících

V dnešní době mají média obrovský vliv. Současní mladí lidé jsou nejpočetnější skupina, která využívá služby médií. Vlastnění moderních technologií je samozřejmost. Mobil je používán jako osobní rádce, který zná odpověď na všechny otázky. A také je to dobrý společník ve volném čase. Jako další technologie je možné vyjmenovat televizi, počítač a řadu podobných předmětů zařazených do skupiny médií. A právě z důvodu, že dospívající tráví velké množství času s těmito pomocníky, je zde zařazena kapitola, která může pomoci nalézt odpověď na to, odkud mladí lidé získávají podněty ke zkrášlování vlastního těla.

„Slovo médium pochází z latiny a zpravidla jím označujeme prostředek, prostředníka či zprostředkovatele. V nejobecnějším smyslu se s ním setkáváme v mnoha vědních oborech (např. v chemii, fyzice, biologii, výpočetní technice či sociologii).“ (Vašutová, Panáček a kol., 2013, str. 45)

Některé druhy médií zprostředkovávají informace společnosti plošně. Ježek a Jiráček (2014, str. 10) o tom píšou: *„... terciární média, tedy tisk (knihy, noviny a časopisy, ale také plakáty, billboardy apod.) a vysílací média (rozhlas a televize). Terciární média jsou tedy ta, kterým často říkáme masová, protože dovoluji oslovit velký počet lidí bez ohledu na jejich individuální rozdíly (schopnosti), tedy jako masu... poslední dekáda 20. století zaznamenala prudký rozvoj dalšího typu komunikačních prostředků, které jsou založeny na síťovém propojování počítačů, digitalizaci dat a telekomunikačním přenosu... Facebook či jiná „sociální síť“ může sloužit důvěrné komunikaci ve dvojici nebo skupině, stejně jako masivnímu šíření reklamních či informačních sdělení.“*

Média jsou dnes již každodenní součástí života mládeže. Důležité je si uvědomit, že mezilidské vztahy nebo hra s přáteli nám tyto moderní společníci nenahradí. (Suess, 1998, str. 188 in Smékal, Lacinová, Kukla (eds.) 2004) Proto může být pro některé z nás smutnou skutečností to, že adolescenti tráví drtivou většinu volného času právě v přítomnosti médií, ať už jsou jakákoliv. (Vašutová, Panáček a kol., 2013, str. 50)

V dnešní době se o záměrném sebepoškozování mluví v médiích v takovém množství, že toto téma přestává být tabu. V televizi, časopisech, ale hlavně na internetu jsou k vidění celebrity, které se poškozují, najdeme tam spoustu rad, jak s tímto chováním přestat, kde hledat odbornou pomoc i osobní blogy, ve kterých se konkrétní lidé dělí o vlastní zkušenosti se sebepoškozováním. A ačkoliv si to někteří mladí lidé nechtějí přiznat, jsou ovlivněni tímto trendem a jejich chování často pramení právě z toho, že na ně z médií přichází ohromná masa tohoto rizikového chování, které je vnímáno jako něco normálního. Začíná se zdát, že záměrné

sebepoškozování bude za chvíli více rozšířené než poruchy příjmu potravy. Nedá se říci, zda je více kladných informací o této problematice, nebo těch záporných. A zda detabuizování záměrného sebepoškozování pomůže více lidem se z něho vymanit, nebo spíš naláká další, kteří mají predispozice se k němu uchýlit. (Kriegelová, 2008, str. 166-167)

V rodině vzniká mnoho konfliktů kvůli médiím. Mladiství tráví značné množství volného času u televize, počítače a dalších komunikačních technologií. Rodiče svádí boj se svými dětmi o to, zda je nutné věnovat médiím tak velké množství času. A dávají jim za vinu domácí hádky. Mládež se brání, snaží se obhájit vlastní zájmy. Konstatují, že rodiče tomu vůbec nerozumí, protože vyrostli v jiné době. Kdyby žili od mala v přítomnosti počítače a chytrého mobilu, určitě by u nich také trávili spoustu času. Navíc to jsou dobré věci, které nám v životě pomáhají. A také se skrze ně dá komunikovat s přáteli. Dnes je již skoro samozřejmostí mít v období adolescence ve svém pokoji televizi, počítač. Vlastnění mobilního telefonu snad ani není nutné zmiňovat. Jen těžko se najde na druhém stupni základní školy nebo na střední škole žák, který ho nevládní. Mobilní telefon dnes neslouží pouze k telefonování. Spíš by se dalo říci, že je to zmenšený počítač. Hlavní věcí je, že se na něm lze připojit na internet, kde je možné nacházet mnoho informací, komunikovat, sdílet atd. Důležitá je především komunikace mezi rodiči a dospívajícími o mediích (masmédiích), jejich používání i rizicích. Poslední generace, které vyrůstaly v době digitálních médií, jsou nazývány digitálními domorodci. I přesto zde mají rodiče a prarodiče své místo. Mohou podněcovat mládež, aby komunikovala bezprostředně, protože to je velmi důležité. A mladí lidé možná potřebují trochu popostrčit, aby se této tradiční komunikace nebáli. (Rogge, 2018, str. 156-169)

Média jsou dnes nepostradatelná. Vzhledem k tomu, že jsou důležitou součástí života dětí a mládeže, je dobré si uvědomit, jak s nimi nakládat, aby to bylo k našemu prospěchu, ne ke škodě. Zde je velmi důležitá role dospělých osob, které mají vliv na mládež. Měly by poukazovat na rizika, která jsou s mediálním světem spojena, a tak předcházet negativnímu chování mladé generace.

4.5. Rodina v životě adolescentů

Rodina je primární skupina, ve které děti vyrůstají a následně adolescenti dospívají. Rodiče jsou nejbližšími dospělými osobami, od nichž lze odpozorovat vzorce chování a názory. Je velice důležité, jak rodiče před svými dětmi vystupují, protože je tím ovlivňují na celý život. Již zde je nejspíš zřejmé, že rizikové chování rodičů je snadno přenositelné na děti. Tato kapitola se tím bude zabývat poněkud podrobněji.

Ve vztahu k rodičům se snaží adolescenti dosáhnout stejných pravomocí. Již nejsou dětmi. Chtějí, aby se k nim rodiče chovali, jako k sobě rovným. Kvalita vztahu s rodiči je v období dospívání důležitá. Je to životní období náročné jak pro dospívající, tak pro jejich rodiče. (Smékal, Macek, 2002, str. 119)

„Rodina je pro většinu osob skupinou primární, která je charakterizována důvěrnými vztahy, silnými emočními vazbami a uspokojováním základních potřeb jejích členů. Absence některého člena rodiny výrazně zasahuje do života všech ostatních členů. To platí vlastně o jakékoliv změně ve struktuře rodinných vztahů.“ (Vacek, 2017, str. 72)

Rodina má velký vliv na děti, které v ní vyrůstají. Už samotná skutečnost, že dítě nese stejné příjmení jako jeho rodiče, ho začleňuje do určité skupiny. Děti a dospívající jsou citliví k chování svých rodičů a tvoří si podle toho mimo jiné postoj ke konkrétním rizikovým jevům. Zde bude uvedeno alespoň několik aspektů, které toto chování ovlivňují. (Smékal, Macek, 2002, str. 196-197)

1. Do tvorby postoje k rizikovému chování se promítají postoje rodičů k dětem, jejich přísnost, spravedlnost, styl myšlení a další. Těžká ekonomická situace rodiny se může promítnout do chování, především pak jako agrese a časté konflikty. Současně neplatí rovnice, že v chudších rodinách je větší predispozice k rizikovému chování. To se totiž vyskytuje i v průměrných a zámožných rodinách. Zásadní roli zde hraje pevná citová vazba mezi rodiči a dětmi. Problém nastává v situaci, kdy jsou dospělí zaneprázdněni otázkou shánění zaměstnání a řešením špatné ekonomické situace a nevěnují potřebnou pozornost dítěti. V takovém případě se dítě, mladý člověk, snaží o upoutání pozornosti, např. delikventním chováním. (Smékal, Macek, 2002, str. 197)
2. Macek (1999, str. 98) uvádí, že mládež přebírá rodičovské modely chování. Pokud některý z rodičů propadl deviantnímu chování (např. pití alkoholu, braní drog, kriminalitě) je vysoká pravděpodobnost, že dítě přijme tyto vzorce chování za své. Pokud se u mládeže řeší odstranění rizikového chování, je vhodné zjistit, jaká je situace rodiny. Bez vyřešení původce problému jen těžko předejdeme návratu ke starému životnímu stylu.

Z toho, co píše Macek se lze domnívat, že i životní styl rodičů v oblasti body artu má vliv na jejich potomky. Pokud je v rodině, ve které se nachází alkoholik, velké riziko, že se dítě také stane alkoholikem, pak v rodině, ve které má vychovávatel nějakou tělesnou modifikaci, lze předpokládat, že i vychovávaný k ní bude mít, ve většině případů, sklon.

3. Jako další podnět k rizikovému chování lze uvést nepřítomnost jednoho z rodičů. Zvláště v raném dětství je důležitá přítomnost jak otce, tak matky. Ale nejde pouze o nepřítomnost. Sklony k delikventnímu chování mohou záviset také na přístupu dospělých k dětem, na tom, zda jsou příliš pečující, nebo citově chladní. (Smékal, Macek, 2002, str. 199)
4. A v neposlední řadě je to školní prostředí. Obecně lze říci, že škola je první instituce, do jejíhož prostředí se člověk dostane. Je zde ovlivněn vrstevníky, spolužáky, ale i učiteli, vychovateli. Zkušenost, kterou ve zmíněném prostředí žák načerpá, pak promítá i do dalších institucí během celého života. (Smékal, Macek, 2002, str. 199)

Macek (1999, str. 98) ve své publikaci poukazuje na to, že rodina má velký vliv na utváření postojů a názorů svých dětí a také na jejich sklon k delikventnímu chování. Adolescenti často pozorují reakce svých rodičů, zejména matky na jejich výstřední chování. Reakce rodičů je mohou podnítit k dalšímu chování ve stylu toho předchozího. Určitý vliv je možné připsat i příslušnosti k některému z náboženství. „*V průběhu adolescence se zvyšuje vliv vrstevníků, přičemž důležité jsou zájmy kamarádů a jejich kontrola ze strany rodičů. Třetím socializačním faktorem jsou masmédia.*“ (Macek, 1999, str. 99)

Matějček (2017, str. 344-348) píše, že dospělí v době, kdy dorůstají jejich děti, se nacházejí asi tak uprostřed svého života. Mají za sebou mnoho zkušeností a snaží se je předat svým dospívajícím dětem. Ty si však potřebují své strasti prožít a nalézt vlastní cestu řešení. Jako příklad je možné uvést vzdělání. Rodiče si uvědomují, jak je důležité pro profesní život, a proto lpí na tom, aby mládež studovala. Ti to ovšem vidí jinak. Samozřejmě si uvědomují důležitost získávání nových informací, kompetencí, ale v jejich věku přeci nejde jen o tohle. Důraz kladou na vztahy s kamarády, věnují se prvním láskám. Život je v plném proudu, tak proč sedět celé dny u studijních materiálů. Dospělí touží, aby je děti obdivovaly za to, co v životě dokázali. Ale mladí lidé si nemohou dát plně do souvislosti dobu, ve které rodiče svých úspěchů dosáhli, protože ty časy jsou dávno pryč. Adolescenti teď žijí v jiné době, která má svoje nároky. Střední dospělost je kritickou dobou dospělosti. Konflikty se vyhrocují, a tak není divu, že dochází k rozepřím mezi nimi a dospívajícími, kteří se zrovna nenacházejí v lehké situaci dospívání (jak již bylo zmíněno výše). Rodiče mají tendenci pomoci mladým při cestě životem. Ohlížejí se totiž za svým mládím a přáli by svým potomkům, aby to jejich bylo o něco lepší. „*Tak jako dospívající děti zákonitě spějí k dospělosti a samostatnosti, jejich dospělí rodiče životem s nimi zrají k životní moudrosti, která je nejvyšší hodnotou pozdního věku dospělého až po životní fázi poslední.*“ (Matějček, 2017, str. 348)

V této kapitole se potvrzuje, jak velký vliv mají rodiče na své děti. Cokoli dospělí udělají, může ovlivnit jejich potomky. Když se pak v rodině objeví nějaký problém, může být cestou mladistvých výstřednost, aby na sebe upoutali pozornost. Nebo naopak vidí zdobená těla svých rodičů, a to je motivuje, aby si i oni nechali něco takového udělat. Důvodů je však mnoho. Nelze vyjmenovat pár domněnek a myslet si, že jsme přišli na důvody, pro které se rozhodují adolescenti k tetování a piercingu.

4.6. Adolescent mezi vrstevníky

Po rodině je škola a vrstevnická skupina druhým prostředím, ve kterém se dospívající mládež nejvíce pohybuje. Stejně jako je výše zmíněn vliv rodičů na děti, tak je tomu i ve škole. Na adolescenty nemají vliv jen spolužáci, kteří se navzájem velmi ovlivňují - hlavně pokud jde jedinci o přijetí do nějaké party, pak je ochoten pro to udělat téměř cokoli. Ale jsou tady i učitelé. Také oni ovlivňují svým chováním a prezentováním vlastních názorů své svěřence. Není pochyb, že i toto prostředí je v době dospívání důležité a má nezanedbatelný vliv na osobnost jedince.

„Střední školy poskytují vědomosti a dovednosti, které jsou potřebné pro profesní uplatnění nebo pro pokračování ve studiu na vysokých školách, vysokoškolských institutech nebo vyšších odborných školách. Středoškolské vzdělání začíná zpravidla v 15 letech. ... Studium je organizováno v řadě typů škol.“ (Světlík, 1996, str. 58)

Důležité je někam patřit. Pro toto období jsou typické skupiny, ve kterých se setkávají adolescenti stejných názorů, přijímají pravidla a názory skupiny. (Smékal, Macek, 2002, str. 119) V těchto skupinách tráví téměř veškerý volný čas.

Vrstevníci jsou hned po rodině ta nejdůležitější skupina, ve které tráví adolescent svůj čas. Je to ideální prostor k řešení problémů, se kterými se většina mladých lidí nechce svěřovat svým rodičům. Je zde možné nalézt potřebnou radu a útěchu. I v tomto prostředí se formují názory, životní hodnoty. Skupina může nasměrovat jedince na jeho životní cestu. Slouží k najetí vlastní identity. (Haman, 2002)

Zde je velmi důležitá zmínka o vlivu vrstevníků, vrstevnické skupiny na jednotlivce. Je přirozené, že člověk chce v tomto mladistvém věku někam patřit, sdílet své nálady a prožívání. Někdy si adolescent přeje být součástí určité skupiny, která má ovšem svoje pravidla pro vstup do ní, pravidla členství. Někteří autoři mluví o subkulturách mládeže (např. Smolík). Je možné, že skupina vyvíjí na jedince nepříjemný tlak, aby podstoupil např. tetování nebo piercing, který je znakem konkrétní skupiny a mohl se tak stát jejich členem. Je zde tedy možnost, že ne každé

zdobení těla je u adolescentů svobodná volba, jejich upřímné přání. Důvodem může být touha někam patřit, kvůli které si nechali poznamenat svoje tělo.

Podle Macka (1999, str. 99) by bylo chybou opomenout vliv školního prostředí. Žáci tráví ve škole nezanedbatelné množství času. Setkávají se zde se svými kamarády, mají na ně vliv učitelé svými postoji, autoritou.

Adolescent je vystaven takovému vlivu a je ztotožňován s tolika rolemi, že je pro něho velmi těžké se v celé situaci zorientovat a postavit se jí. Helus (2009, str. 216) o tom říká, že mladí se „*vymaňují z dosavadní těsné vazby na rodinu, s tím se pojí snahy vytvářet si vlastní výběrové vztahy partnerské, kamarádké, skupinové (party, tlupy), zájmové a realizovat v nich potřebu nezávislé samostatnosti*“.

Škola a vrstevnická skupina je jedno z nejvlivnějších prostředí dospívajících. Také proto, že většinu času ve svém mládí, trávíme ve školských institucích. Komunikujeme s učiteli, vychovateli, spolužáky. A tak je velká pravděpodobnost, že na nás působí jejich názory, postoje. Mladí můžou přebírat jejich hodnotový žebříček. Proto zde bylo prostředí školy a vrstevníků zmíněno.

4.7. Motivace adolescentů k body artu

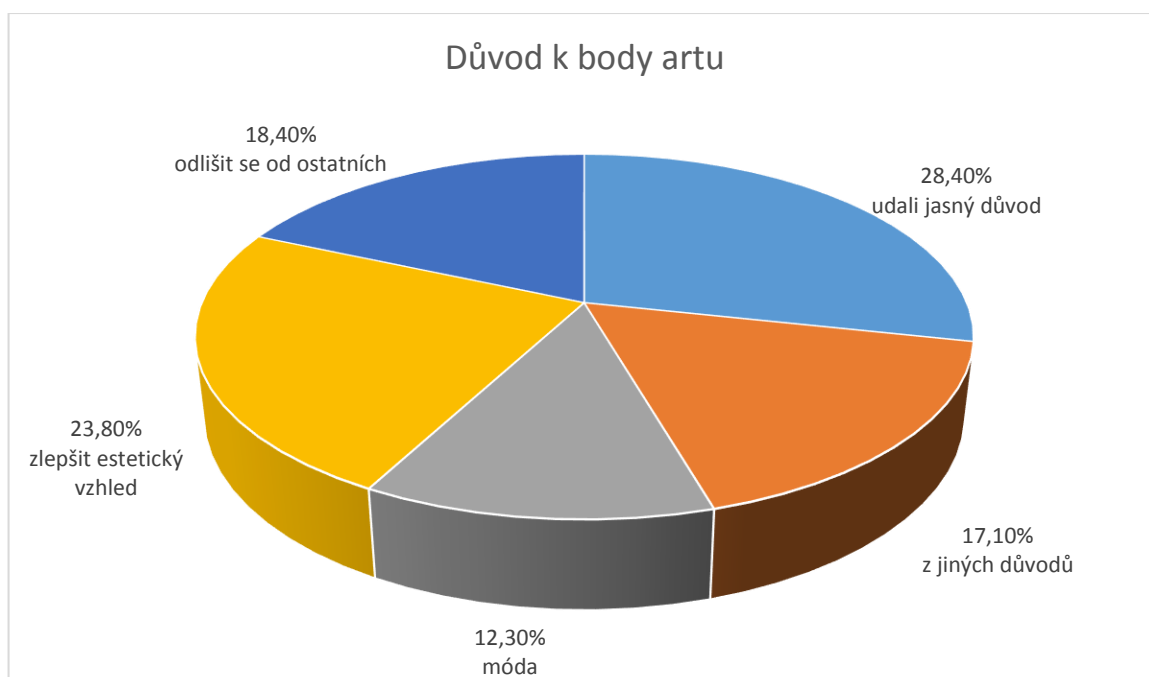
Poslední kapitola se týká motivace. Bude zde uvedeno, co vlastně motivace je a jak funguje.

„Motivací zde rozumíme hybné síly psychického charakteru. Hybné proto, že uvádějí do pohybu lidské chování a činnosti. Síly proto, že mají jednak směr, jednak intenzitu. Jako aktuální síly se projevují v motivaci jako psychickém procesu. Jako potencionální síly vystupují v podobě psychických motivačních dispozic.“ (Janoušek, Slaměník, 2008, str. 147)

Motivace je tedy psychický proces, který se odehrává ve dvou rovinách. První je rovina rozumová, racionální, druhá pak naopak emocionální. Pod motivací si lze představit chtění, touhu, přání, tendenci k nějakému chování. Dispozice k motivaci mohou přicházet z vnějšího, nebo vnitřního prostředí. Z vnějšího prostředí k nám přicházejí různé podněty, pokud je vyhodnotíme jako důležité, stávají se hnací silou motivace k určitému cíli. Ke každému chování se váže nějaký motiv. Někdy může dojít ke střetu více motivů. Ne vždy, a ne všichni si tuto skutečnost uvědomujeme, přesto tomu tak je. (Výrost, Slaměník, 2008, str. 147-148) (Šmahaj, Cakirpaloglu, 2015, str. 7-8)

Tato část práce se zabývá pouze některými z podnětů vnější motivace. Cílem bylo vybrat ty, které se dají předpokládat za nejčastější a s největší mírou ovlivnitelnosti. Ale jak bylo zmíněno výše, někdy dochází ke střetu více podnětů, a tak je zde jen povrchně vystižena celá problematika motivace k vybraným formám body artu.

Graf 1: Důvod k body artu

Mezi další důvody patří: napodobit známé (3,1%), lepší integrace do společnosti (4,5%), lepší pocit (6,5%) nebo sledování důležité osoby (2,4%). (Body piercing and tattoos: a survey on adults' knowledge of the risks and practices in body art, 2011)

5. Výzkumné šetření

Během několika posledních let narostlo množství tetování a piercingů, kterými si nechávají zdobit svá těla převážně mladí lidé. Pro některé lidi to možná již není nic, nad čím by se měli pozastavovat. Na tělesné modifikace lze však pohlížet z různých úhlů. S návazností na obor sociální pedagogika se pojí pohled, skrze který je body art spojován s rizikovým chováním. A tím zároveň také s prevencí tohoto chování. Pro další zkoumání této problematiky je důležité zjistit, jak prostředí ovlivňuje dospívajícího jedince a jeho postoj ke zdobení těla.

V této části budou verifikovány hypotézy, které se snažilo potvrdit kvantitativní šetření. Cílem výzkumu je tedy zjistit, co má na adolescenty největší vliv při volbě tělesné modifikace. Jako hlavní faktory v motivaci bylo zvoleno rodinné prostředí, vrstevnická skupina a vliv médií.

Na konci výzkumné části bude zodpovězena základní výzkumná otázka: Jaké jsou vztahy mezi prostředími, v nichž se dospívající pohybují a jejich motivací k tetování a piercingu.

Cílem výzkumu je prozkoumat vztahy mezi prostředími a jejich vlivem na adolescenty při rozhodování pro piercing a tetování.

Dílčím cílem je:

1. Zjistit, které prostředí nejvíce ovlivňuje adolescenty při rozhodování pro piercing a tetování.
2. Zjistit, jak ovlivňují tetování vrstevníci jedince při rozhodování pro piercing a tetování.
3. Zjistit, jak ovlivňují média motivaci adolescentů k tetování a piercingu.
4. Zjistit, jak velký je vliv rodinného prostředí na středoškoláka při rozhodování pro piercing a tetování.

Hypotézy:

Hlavní:

Mezi prostředími, v nichž se jedinec pohybuje, a rozhodováním pro tetování a piercing existují souvislosti.

O vlivu prostředí na dítě a dospívající píše Výrost a Slaměník (2008. str. 53). Tuto hypotézu sytí v dotazníku položky 1-4.

Dílčí:

Tetování jedinci mají vliv na své vrstevníky při rozhodování pro piercing a tetování.

Helus (2009, str. 216), Smékal, Macek (2002. str. 199) a další autoři popisují ve svých publikacích vliv vrstevníků a školy na utváření vlastní identity. Hypotézu sytí otázky 5-6.

Mezi užíváním médií adolescenty a jejich rozhodnutím pro piercing a tetování existují souvislosti.

Funkci médií ve světě dospívajících popisují Stašová, Slaninová, Junová (2015, str. 108-112) nebo Vašutová, Panáček a kol. (2013, str. 50). hypotézu sytí položky 7-12.

Adolescenti, v jejichž rodině se nacházejí prvky tělesných modifikací, mají větší sklon k tomuto jednání než adolescenti, v jejichž rodině se takové prvky nenacházejí.

Matějček (2017, str. 344-348) popisuje vliv rodiny na utváření postojů a chování jejich členů. Mezi další autory, kteří se tématu rodiny věnují, lze zařadit Vacka (2017, str. 72) nebo Macka (1999, str. 98). Poslední hypotézu sytí položky 13-21.

5.1. Metodologie

Empirická část bakalářské práce bude vycházet z kvantitativního výzkumu. Kvantitativní výzkum byl zvolen kvůli většímu počtu získaných dat, která budou níže zpracována. Vzhledem k cíli práce, kterým je zjistit motivaci k tetování a piercingu, je lepší větší množství dat pro plošné porovnání.

Tato metoda je více objektivní. Výhodou je také reprezentativní soubor.

Mezi znaky kvantitativního výzkumu patří objektivita, postihuje skutečnost procentuálně, uplatňuje se zde metoda dedukce, od velkého počtu jedinců je sebráno malé množství informací, hlavní metodou je dotazník.

Dotazník se dá specifikovat jako soubor písemně položených otázek, na které dotazovaný písemně odpovídá. Otázky jsou předem promyšleny a seřazeny v určitém sledu za sebou. Jeho výhodou je shromažďování velkého počtu výpovědí za poměrně krátkou dobu. (Chráška, 2007, str. 163-164)

„Dotazník je určen výzkumnými otázkami a slouží ke sběru dat. Proto zaujímá pozici mezi výzkumnými otázkami a strategií a procesem sběru dat.“ (Punch, 2008, str. 46) Zahrnuje šest aspektů:

- vztah k výzkumným otázkám,
- definici proměnných,
- vznik dotazníků,
- pilotní přezkoušení,
- vícepoložkové škály,
- omezení dotazníku. (Punch, 2008, str. 46)

Punch (2008, str. 57) také uvádí, že pro: „malé šetření, kvantitativně zaměřené na vztahy mezi proměnnými – se užívá jako nástroj pro sběr dat dotazník vyplňovaný respondentem. Otázka strategie získání dat se týká aktuálního procesu, který se použije: Jakým způsobem se dotazník bude distribuovat a vyplňovat?... osobní setkání výzkumníka s respondentem nebo setkání se skupinou respondentů... či pomocí internetu.“

5.2.Sběr dat

Sběr dat proběhl pomocí dvou typů dotazníků, ve kterých bylo celkem 21 otázek. Z toho 16 otázek bylo uzavřených a 5 polouzavřených, kde mohli respondenti napsat jinou možnost, než byla nabízena. Uzavřené otázky měly dvě varianty. První byla ano x ne a druhá škálovací se čtyřmi možnostmi, některé s výběrem z více možností. Dotazníky byly papírovou formou a formou elektronickou. Výzkum proběhl v několika městech, kde byla pozornost zaměřena na vyšší stupeň gymnázia, střední odborné školy a odborné učiliště. Cílovou skupinou byla středoškolská mládež.

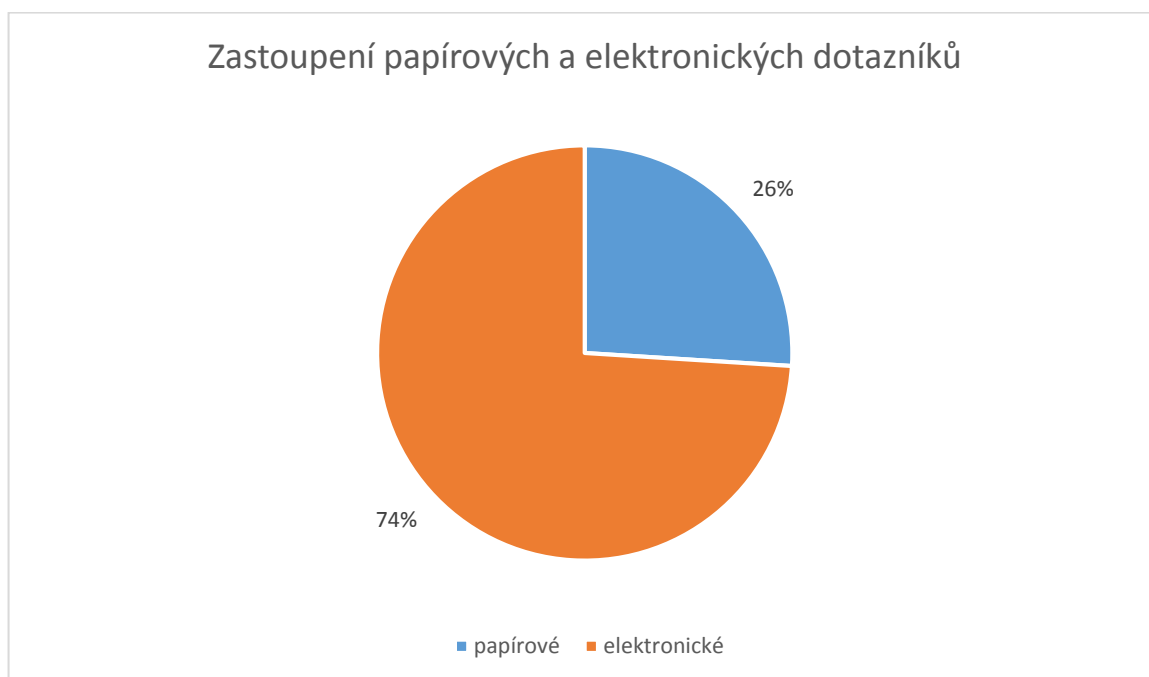
Papírové dotazníky vyplňovali žáci navštívených středních škol, kde jim bylo vysvětleno zadání i cíl tohoto výzkumu. O vyplnění byli požádáni pouze ti, kteří měli tetování nebo piercing. Tato forma získávání respondentů se zdála snadná pouze do té doby, než byly osloveny konkrétní školy, které pro množství takovýchto žádostí často odmítaly věnovat svůj čas tomuto výzkumu. Proto byla později přidána elektronická verze, která se nedostala k tolika respondentům, ale výhodou bylo rychlé rozšíření do různých koutů republiky. Navzdory výše popsaným komplikacím byla většina odpovědí získána papírovou formou dotazníku. K tomu přispěla také návštěva domovů mládeže, kde byli velmi vstřícní.

Dotazník je součástí této práce jako Příloha A. ???

5.3.Výzkumný soubor

Respondenti byli oslovováni napříč celou republikou. V rámci osobních návštěv byly navštíveny školy a domovy mládeže v několika okresních městech. Elektronický dotazník pak vyplňovali respondenti z různých krajů republiky.

Graf 2: Zastoupení papírových a elektronických dotazníků

V rámci předvýzkumu byla navštívena jedna třída střední školy. Cílem bylo zjistit, zda je pro žáky dotazník srozumitelný. Snahou bylo podnítit studenty ke zpětné vazbě ohledně srozumitelnosti dotazníku. Reakce byly převážně kladného charakteru s tím, že dotazníku nic nechybí, není potřeba nic upravovat.

5.4. Analýza dat

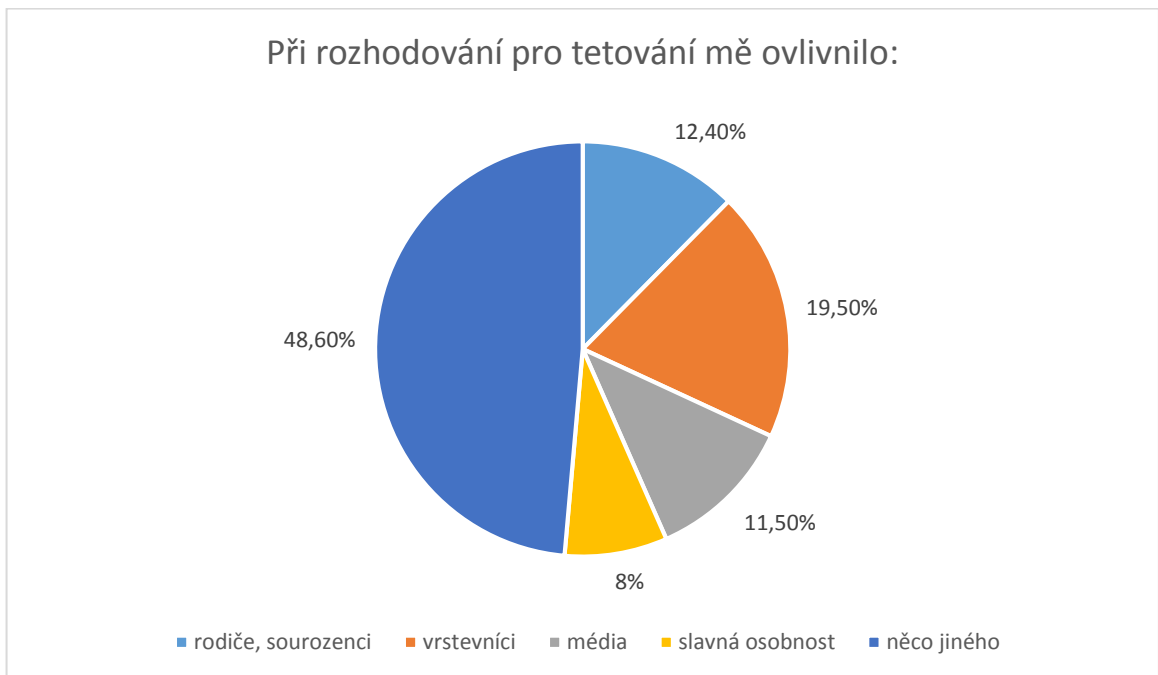
Dotazník obsahoval jednadvacet otázek. Vždy se ta samá otázka ptala na tetování a piercing, jedna otázka byla pro obě varianty stejná. Dotazník celkem vyplnilo 151 respondentů, 5 dotazníků muselo být pro svou neúplnost vyřazeno. Na školách a v domovech mládeže bylo získáno 112 odpovědí, elektronicky pak zbylých 39. Po vyřazení neúplných dotazníků zůstalo 108 ze škol a 38 elektronických. Těchto 146 odpovědí zde bude nyní zpracováno.

Někteří respondenti odpovídali na otázky týkající se tetování i piercingu, někteří jen na jednu z těchto dvou možností.

1. První otázka se ptala na to, co respondenty při rozhodování pro vybranou tělesnou modifikaci ovlivnilo.

U tetování měli největší zastoupení „vrstevníci“ (19,5 %), dále „rodiče a sourozenci“ (12,4 %), následovala „médiá“ (11,5 %) a poté „slavná osobnost“ (8 %). Zbylí odpovídali „něco jiného“ (48,6 %). V této kategorii se pak objevovalo: „Já sama“, „Nic“, „Vzpomínka“, „Událost“, „Vlastní styl“ a podobné odpovědi.

Graf 3: Při rozhodování pro tetování mě ovlivnilo:

V té samé otázce, ale s orientací na piercing, měli největší vliv opět „vrstevníci“ (23 %), a to o hodně větší než u piercingu, na druhém místě byla „médiá“ (18 %), dále „rodiče a sourozenci“ (15 %) a „slavná osobnost“ získala stejné procento, jako v předešlé otázce (8 %). Možnost „Něco jiného“ volilo podstatně méně žáků (36 %). Například: „Já“, „Můj styl“, „Chtěla jsem to zkusit“.

Graf 4: Při rozhodování pro piercing mě ovlivnilo:

2. Další otázka se ptala na to, zda se středoškoláci rozhodovali pro tetování a piercing, aby se mohli stát členy nějaké skupiny, např. subkultury.

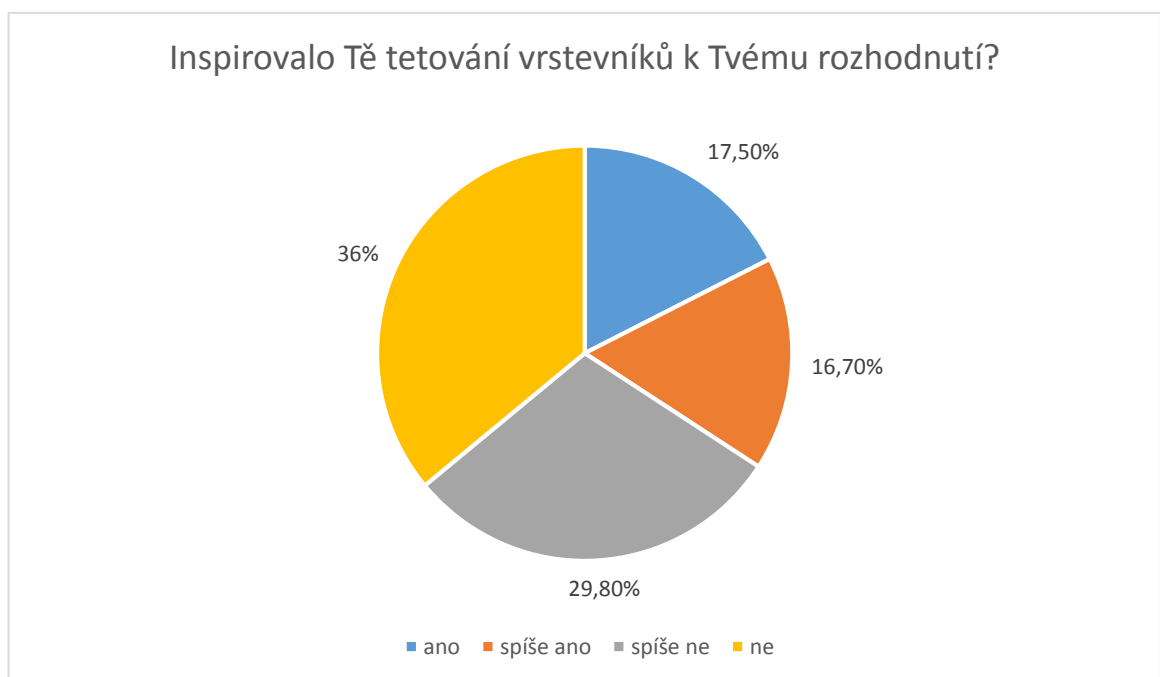
U tetování s velkým náskokem zvítězila odpověď, že „ne“ (92,1 %), pár jedinců odpovědělo „spíše ne“ (6,1), odpovědi „ano“ a „spíše ano“ získaly pouze jednu odpověď (každá 0,9 %).

Velmi podobně tomu bylo u piercingu. I zde získala s přehledem nejvíce odpovědí možnost „ne“ (93,1 %), následovalo „spíše ne“ (4 %) a „spíše ano“ (3 %). Odpověď „ano“ nevolil nikdo.

3. Pátá a šestá otázka se zabývala tím, zda adolescenty inspirovalo ke zdobení těla tetování a piercing jejich vrstevníků.

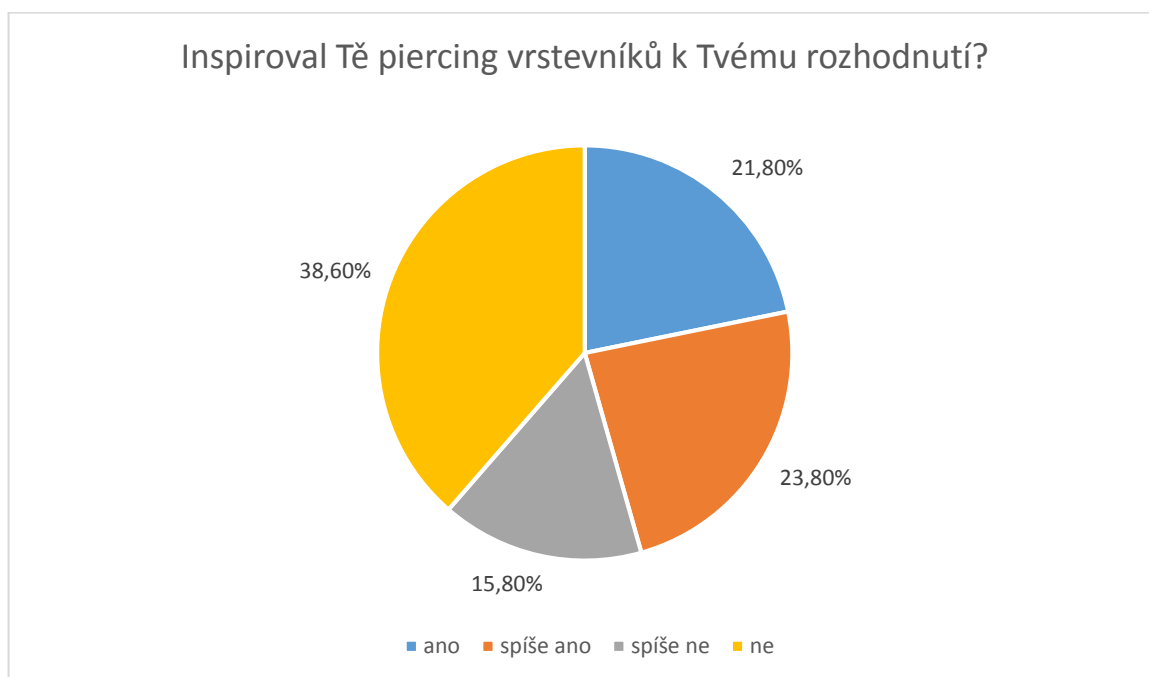
Tetování vrstevníků respondenty spíše neinspirovalo. Nejvíce zazněla odpověď „ne“ (36 %), následovalo „spíše ne“ (29,8 %), které to potvrdilo. „Ano“ odpověděla malá část (17,5 %), „spíše ano“ (16,7 %). Dá se tedy říci, že skoro 2/3 respondentů neovlivnili při rozhodování pro tetování vrstevníci.

Graf 5: Inspirovalo Tě tetování vrstevníků k Tvému rozhodnutí?

Inspirace vrstevníky s piercingem vyšla o něco pozitivněji. Přesto velké množství uvedlo, že „ne“ (38,6 %), odpověď „spíše ne“ ovšem volilo o mnoho méně než u tetování (15,8 %). Pravděpodobně ovlivněno, tedy „spíše ano“ bylo 23,8 % a „ano“ uvedlo 21,8 %.

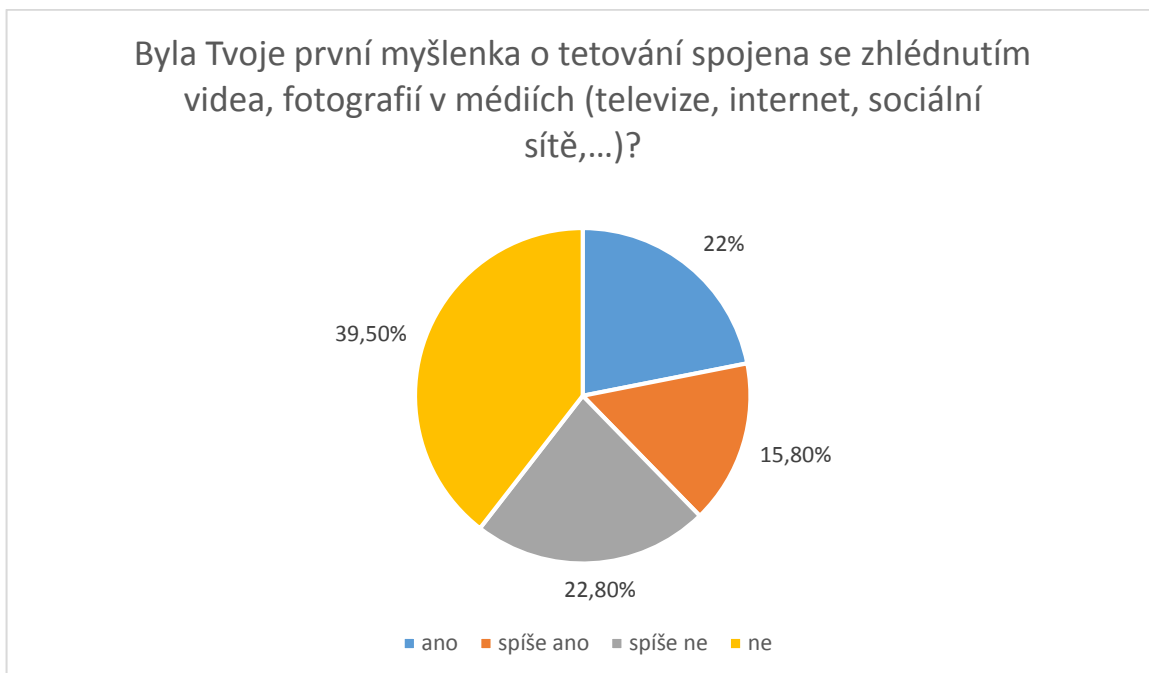
Graf 6: Inspiroval Tě piercing vrstevníků k Tvému rozhodnutí?

4. Následující dvě otázky se snažily vysledovat, zda se první myšleny adolescentů o možnosti nechat si udělat tetování nebo piercing pojí se zhlédnutím videa nebo fotografií v mediálním světě.

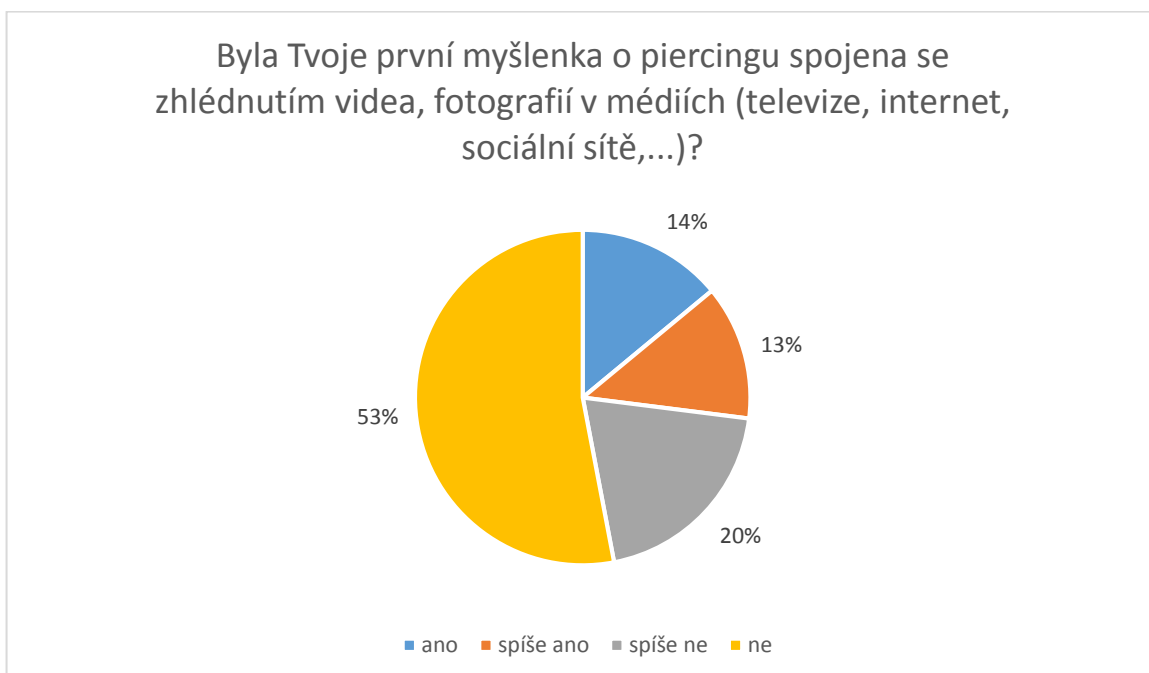
U tetování převažovala negativní odpověď, „ne“ (39,5 %), dále „spíš ne“ (22,8 %). Nejméně odpovědí zaznamenala možnost „spíše ano“ (15,8 %). Trochu přes pěti ovšem odpovědělo, že „ano“ (22 %). Při volbě „ano“ byla možnost uvést název média, které je k tetování přivedlo. Převážná většina respondentů uváděla „Instagram“.

Graf 7: Byla Tvoje první myšlenka o tetování spojena se zhlédnutím videa, fotografií v médiích (televize, internet, sociální sítě, ...)?

U piercingu volila nadpoloviční většina variantu „ne“ (53 %), odpověď „spíše ne“ hned následovala (20 %). Pouze jedna čtvrtina dotázaných odpověděla kladně. „Spíše ano“ mělo 13 %, „ano“ 14 %. Stejně jako u této otázky zaměřené na tetování i tady byl vzorem „Instagram“.

Graf 8: Byla Tvoje první myšlenka o piercingu spojena se zhlédnutím videa, fotografií v médiích (televize, internet, sociální sítě, ...)?

5. Devátá a desátá otázka zjišťovala, jestli je tetování a piercing u adolescentů následkem snahy napodobit některou slavnou osobnost.

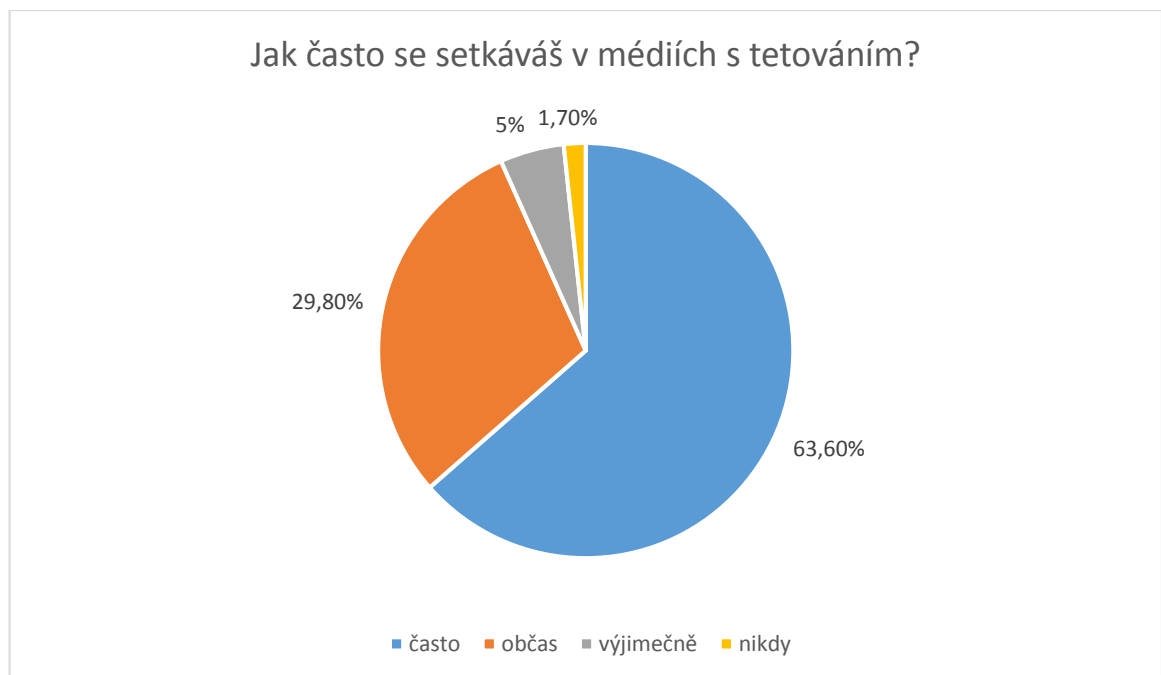
Tetování jedinci odpověděli z drtivé většiny „ne“ (90,4 %), možnost „spíše ne“ volilo 7 %. Jeden respondent uvedl, že „spíše ano“, jeden pak, že „ano“.

Velmi podobné to bylo u piercingu. Zde uvedlo možnost „ne“ 89,1 %, „spíše ne“ zvolilo 8,9%. Odpovědi „spíše ano“ a „ano“ získali po jednom hlasu.

6. Dále se dotazník zajímal, jak často se mladí lidé setkávají s tetováním a piercingem v médiích.

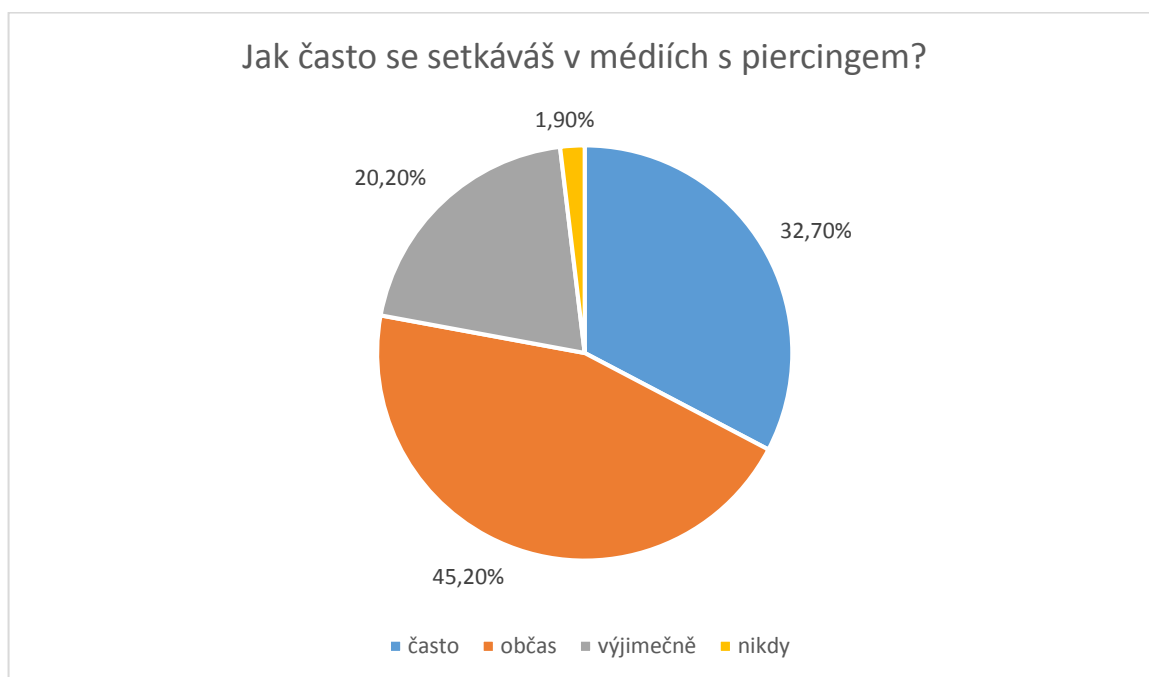
Tetování vidí většina respondentů v médiích „často“ (63,6 %), méně, přesto v docela velkém zastoupení „občas“ (29,8 %). Pouze 5 % ho považuje v médiích za „výjimečné“ a 1,7 % ho tam neviděla „nikdy“.

Graf 9: Jak často se setkáváš v médiích s tetováním?

Piercing se podle dotazovaných objevuje v médiích o něco méně. Pouze třetina ho považuje za „časté“ (32,7 %). Převážná většina ho tam vidí „občas“ (45,2 %), 20,2 % ho považuje v médiích za „výjimečné“ a 1,9 % ho tam nevidělo „nikdy“.

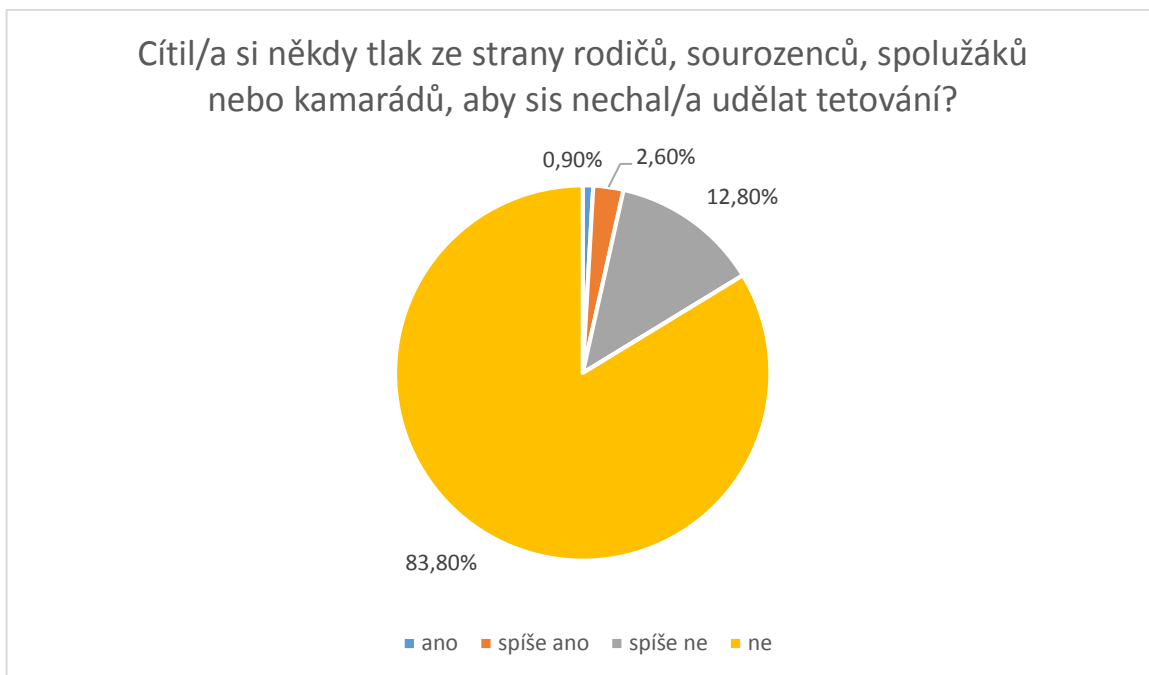
Graf 10: Jak často se setkáváš v médiích s piercingem?

7. Třináctá a čtrnáctá otázka vybízely k zamyšlení, zda dotazovaní cítili tlak ze svého okolí, konkrétně ze strany rodičů, sourozenců, spolužáků a kamarádů, aby si nechali udělat tetování nebo piercing.

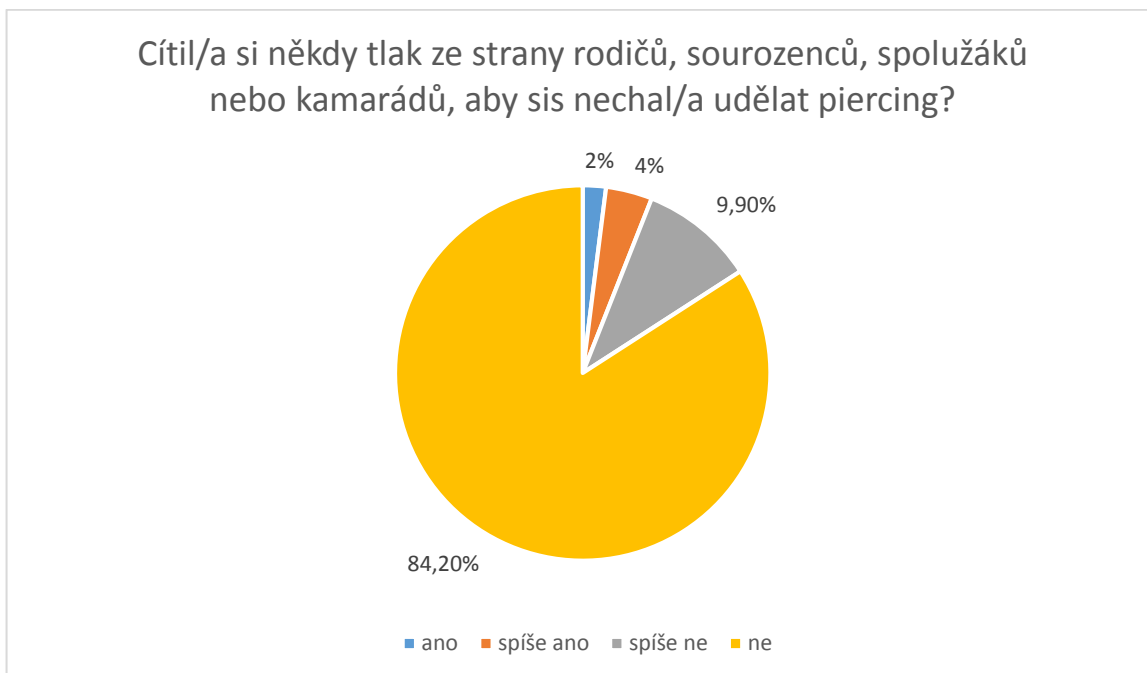
Příjemným zjištěním je fakt, že tlak ze strany nejbližších lidí k tomu, aby si mladí nechali udělat tetování, uvedlo jen nepatrné procento respondentů. Nejvíce zazněla odpověď „ne“ (83,8 %). Druhá nejčastější odpověď byla „spíše ne“ (12,8 %). Že na ně asi byl vyvíjen tlak přiznala pouze malá část (2,6 %) – „spíše ano“. Možnost „ano“ získala nejméně procent (0,9 %).

Graf 11: Cítil/a si někdy tlak ze strany rodičů, sourozenců, spolužáků nebo kamarádů, aby sis nechal/a udělat tetování?

U piercingu tomu bylo téměř stejně, přesto kladné odpovědi o trochu narostly oproti tetování. Převažovala odpověď „ne“ (84,2 %), následovalo „spíše ne“ (9,9 %). „Spíše ano“ (4 %) mělo o něco více než u tetování. Tak tomu bylo i u možnosti „ano“ (2 %), která měla také více.

Graf 12: Cítil/a si někdy tlak ze strany rodičů, sourozenců, spolužáků nebo kamarádů, aby sis nechal/a udělat piercing?

Následně bylo zjišťováno, zda mladistvé někdo nutil k tetování a piercingu.

Odpovědi na tyto otázky byly uspokojivé. Tetování odpověděli „ne“ v 99,1 % případů. Respondenti s piercingem zvolili „ne“ v 99 %. Pokud budeme tyto odpovědi považovat za pravdivé, pak mohou být rodiče, pedagogové i celá populace klidná, protože pravděpodobnost, že by někdo mladistvé k tetování nebo piercingu nutil, je téměř mizivá.

8. Následovala otázka, zda je životním vzorem respondentů někdo z rodiny. Při kladné odpovědi následovala doplňující otázka, který konkrétní člen to je. Převažovala odpověď „ne“ (60,3 %) nad „ano“ (39,7 %). Mezi vzorovými členy figurovala na prvním místě „matka“. Dále „otec“, „babička“, „děda“, „sestra“ a další.
9. V osmnácté otázce měli adolescenti uvést, zda má někdo z jejich rodiny tetování. Zápornou odpověď, tedy „ne“, zvolila pouze pětina dotazovaných (23 %). U možnosti „ano“ byly uvedeny konkrétní osoby. Těch mohl respondent zvolit více, dle skutečnosti. Nejvíce procent získala „sestřenice“ (30,2 %), dále „matka“ (26,2 %), „teta“ (23 %). Osoby „bratranec“ a „otec“ získali stejné procento hlasů (20,6 %). Poté následovaly další osoby.

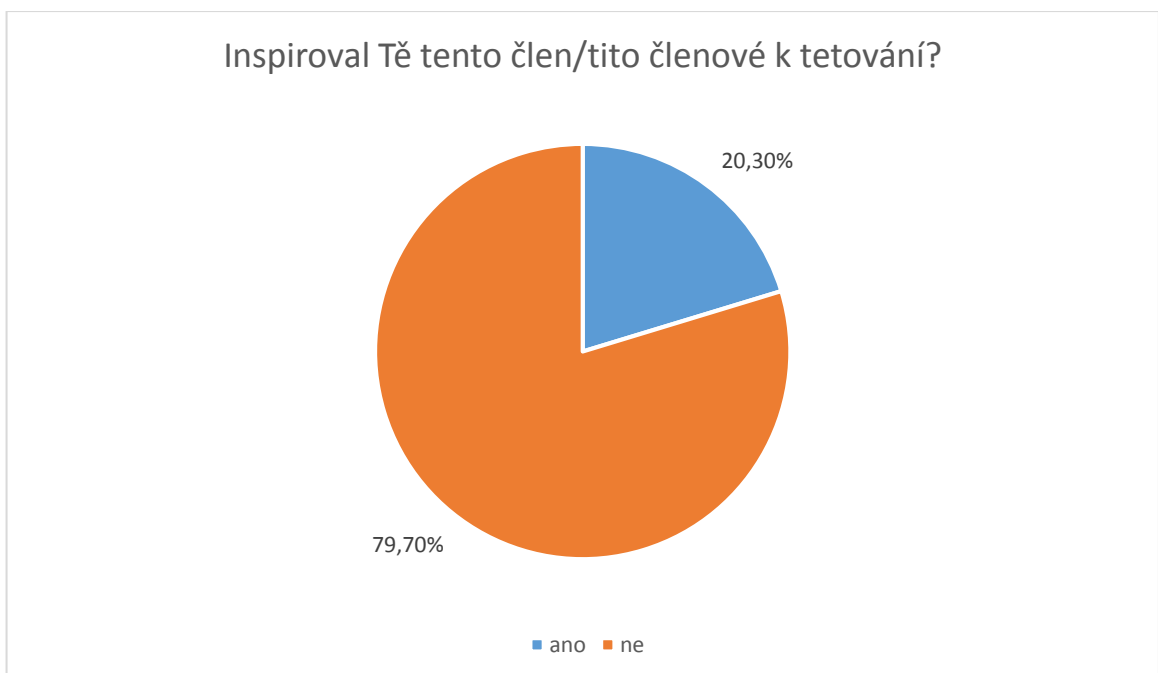
Graf 13: Má někdo z Tvé rodiny tetování?

10. Další otázka navazovala na předchozí a ptala se, jestli členové, kteří mají v jejich rodině tetování, je inspirovali k jejich rozhodnutí. Převažovala odpověď „ne“ (79,7 %) nad „ano“ (20,3%). Výsledek může být docela důležitý, protože 20,3 % inspirovaných respondentů není zanedbatelné číslo. Dá se tedy říci, že se potvrdila domněnka, že tetování členové rodiny mají vliv na adolescenta, když se rozhoduje pro tetování.

11.

Graf 14: Inspiroval Tě tento člen/tito členové k tetování?

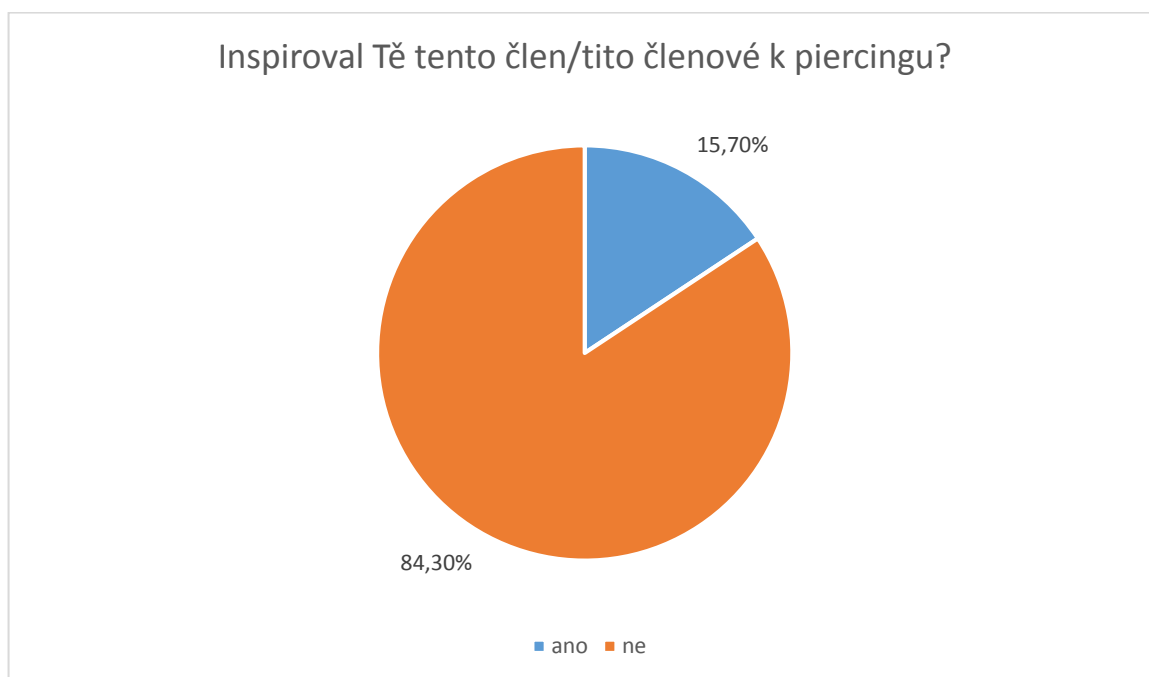
12. Také respondenti s piercingem byli dotazováni, zda mají jejich rodinní členové piercing. U této otázky byla odpověď „ne“ (38,5 %) častější než u tetování. U volby „ano“, byli na výběr opět konkrétní členové rodiny. Nejvíce měla „sestra“ (25 %), následovala „teta“ a „sestřenice“ se stejnými procenty (22,1 %). „Matka“ měla o několik procent méně (16,3 %), což je při srovnání s tetováním o deset procent méně.

Graf 15: Má někdo z Tvé rodiny piercing?

13. Následovala stejná otázka jako u tetování – zda jim byli tito členové inspirací pro piercing. Výsledky jsou dost podobné. Převážná většina odpověděla „ne“ (84,3 %), ostatní pak „ano“ (15,7%). I zde je dobré poukázat na to, že někteří adolescenti jsou inspirováni svými nejbližšími k piercingu.

Graf 16: Inspiroval Tě tento člen/tito členové k piercingu?

5.5. Shrnutí výsledků

Hlavní hypotéza:

Mezi prostředními, v nichž se jedinec pohybuje, a rozhodováním pro tetování a piercing existují souvislosti.

Tab. 1 – Při rozhodování pro tetování mě ovlivnilo

Rodiče, sourozenci	14	14,5	-0,5	0,25	0,017
Vrstevníci	22	14,5	7,5	56,25	3,879
Média	13	14,5	-1,5	2,25	0,155
Slavná osobnost	9	14,5	-5,5	30,25	2,086
	58	58			6,137

Tab. 2 – Při rozhodování pro piercing mě ovlivnilo

Rodiče, sourozenci	15	16	-1	1	0,062
Vrstevníci	23	16	7	49	3,062
Média	18	16	2	4	0,25
Slavná osobnost	8	16	-8	64	4
	64	64			7,374

Z výsledků vyplývá, že prostředím byla ovlivněna asi polovina respondentů. Ti, kteří přiznali, že je prostředí ovlivnilo, pak u tetování uváděli nejčastěji „rodiče, sourozence“ a „vrstevníky“. U piercingu to bylo trochu jiné. Nejvíce procent získala možnost „vrstevníci“, poté „médiá“.

Výrost a Slaměník (2008, str. 53) uvádějí, že děti si vybírají za své vzory osoby z jejich blízkého prostředí, které jsou dominantní. Stašová, Slaninová, Junová (2015, str. 108-112) píše o dnešní mládeži a nadužívání médií. Domnívají se, že pokud je tato generace neustále v online prostoru, musí to mít vliv na jejich utváření postojů, na jejich chování. K tomu přispívají také celebrity, které ukazují své tělesné úpravy světu. Smékal a Macek (2002, str. 196-197) tvrdí, že pokud mají rodiče kladný vztah k nějakému typu rizikového chování (například k tetování), tak tento postoj přebírají i jejich děti.

Žádná z hodnot není vyšší než 7,815, proto přijímám nulovou hypotézu. Výsledky jsou dílem náhody. Není prostředí, které by převažovalo nad těmi ostatními.

Dílčí hypotézy:

Tetování jedinci mají vliv na své vrstevníky při rozhodování pro piercing a tetování.

Tab. 3 – Inspirace vrstevníků k tetování

Ano, spíše ano	39	57	-18	324	5,684
Ne, spíše ne	75	57	18	324	5,684
	114	114			11,368

Tab. 4 – Inspirace vrstevníků k piercingu

Ano, spíše ano	46	50	-4	16	0,32
Ne, spíše ne	54	50	4	16	0,32
	100	100			0,64

U tetování i piercingu získaly nadpoloviční většinu odpovědi „ne“ a „spíše ne“. To ovšem znamená, že zhruba polovina dotazovaných přiznává, že je pravděpodobně inspirovali vrstevníci k jejich rozhodnutí pro tělesnou modifikaci. Kladné a spíš kladné odpovědi v počtu 39 a 46 respondentů nejsou zanedbatelné číslo, aby bylo možné tvrdit, že vrstevníci nemají vliv na sebe navzájem, pokud jde o zdobení těla.

Smékal a Macek (2002, str. 119) k této problematice uvádějí, že pro adolescenty je důležité někam patřit. A právě vrstevnické skupiny jsou místem, kde nacházejí kamarády

s názory podobnými, stejnými. Macek (1999, str. 99) připomíná, že dospívající tráví ve škole velkou část svého života, bylo by tak zvláštní, kdyby je toto prostředí nijak neovlivňovalo.

Kritická hodnota u této otázky je 3,841. U tetování přijímám alternativní hypotézu, vrstevníci převážně neinspirují k tetování. U piercingu přijímám nulovou hypotézu, nelze říci, zda inspirují, nebo ne.

Mezi užíváním médií adolescenty a jejich rozhodnutím pro piercing a tetování existují souvislosti.

Tab. 5 – Motivace médií k tetování

Ano, spíše ano	43	57	-14	196	3,438
Ne, spíše ne	71	57	14	196	3,438
	114	114			6,876

Tab. 6 – Motivace médií k piercingu

Ano, spíše ano	27	50	-23	529	10,58
Ne, spíše ne	73	50	23	529	10,58
	100	100			21,16

Ke vztahu mezi médii a motivací k tetování a piercingu se dospívající vyjádřili převážně negativně. Pouze 43 u tetování a 27 u piercingu napsalo odpověď „ano“, „spíše ano“- že se pro body art rozhodli v souvislosti s užíváním médií. Jako konkrétní sociální síť byl v drtivé většině uváděn instagram.

Je všeobecně známo, že dnešní mládež se neustále pohybuje v online prostoru. Je tedy logické, že média ovlivňují chování dětí a dospívajících. Vašutová, Panáček a kol. (2013, str. 50) ve své publikaci uvádějí, že většina adolescentů tráví téměř veškerý volný čas právě s médii. Rogge (2018, str. 156-169) považuje za důležité, aby rodiče se svými dětmi otevřeně mluvili o výhodách i nevýhodách internetu. Je to jeden z prostředků, jak předcházet negativním jevům spjatým s mediálním světem.

Také zde je kritická hodnota 3,841. Z toho vyplývá, že u obou odpovědí můžu přijmout alternativní hypotézu. Média většinou nejsou motivací k tetování a piercingu.

Adolescenti, v jejichž rodině se nacházejí prvky tělesných modifikací, mají větší sklon k tomuto jednání než adolescenti, v jejichž rodině se takové prvky nenacházejí.

Tab. 7 – Tetování u členů rodiny

Ano	97	63	34	1156	18,349
Ne	29	63	-34	1156	18,349
	126	126			36,698

Tab. 8 – Piercing u členů rodiny

Ano	64	52	12	144	0,019
Ne	40	52	-12	144	0,019
	104	104			0,038

Respondenti s tetováním i piercingem odpovídali ve větší míře pozitivně na otázku, zda mají nějakí členové jejich rodiny tetování nebo piercing. U tetování získala odpověď „ano“ 77%. Lze tady odvodit, že rodinní příslušníci, kteří mají tělesné modifikace, ovlivňují další členy své rodiny. Ti pak v mnoha případech napodobují toto chování.

Smékal a Macek (2002, str. 196-197) se domnívají, že rodina má velký vliv na děti, které v ní vyrůstají. Děti a dospívající jsou citliví k chování svých rodičů, kteří ovlivňují utváření jejich životních postojů. Pokud dospělí nějaké chování akceptují, je velká pravděpodobnost, že podobný postoj zaujmou i jejich potomci. Macek (1999, str. 98) to ukazuje na konkrétním příkladu. Pokud rodič podlehl deviantnímu chování (například alkoholu), je vysoká pravděpodobnost, že dítě převeze tyto vzorce chování. Na místo alkoholu si pak lze dosadit tělesné modifikace.

I poslední hypotéza má hraniční hodnotu 3,841. Z výsledků je patrné, že většina dotazovaných má tetované členy rodiny. Platí tedy alternativní hypotéza. U piercingu přijímám nulovou hypotézu. Je podobný počet členů s piercingem a bez něj.

5.6. Závěrečné shrnutí

Cílem práce bylo zjistit, jaké jsou vztahy mezi prostředími, v nichž se dospívající pohybují a jejich motivací k tetování a piercingu.

Výsledky nejsou příliš uspokojivé. Očekávala jsem více kladných odpovědí, tedy potvrzení, že prostředí ovlivňuje adolescenty při rozhodování pro body art. Na druhou stranu nemohu říci, že by výsledky této práce byly nulové. U všech prostředí se prokázal jistý vliv na motivaci k tělesným modifikacím. Negativně vyšla otázka, zda se pro zdobení těla rozhodují kvůli členství ve skupině, ani nápodoba slavné osobnosti není důvodem k tomuto jednání, stejně tak nejsou nuceni svými blízkými ani jinými osobami. Velké procento respondentů neinspirovalo tetování a piercing členů rodiny k jejich rozhodnutí. U poslední volby bych se ráda zastavila. Jsem přesvědčena, že někteří dotázaní, ačkoli uvedli, že je rodinní členové neinspirovali, jsou

podle mne inspirováni, ale neuvědomují si to. Je to ovšem pouze můj osobní názor, která nelze prokázat. Za důležitý výsledek považuji, že nezanedbatelné procento (39 tetovaných a 46 s piercingem) bylo ovlivněno vrstevníky, o něco méně pak médii. Za hodnotnou považuji výpověď, že inspirací je převážně Instagram. Podle adolescentů se tetování a piercing hojně objevují v médiích. Také byla potvrzena souvislost mezi členem rodiny jako životním vzorem a tím, zda má tetování. Dotazovaní, kteří mají ozdobená těla, mají často za vzor člověka, který je také ozdoben.

Jistá souvislost tedy mezi prostředím a motivací k body artu jistě existuje. Otázkou je, na kolik je závažná. Jsem přesvědčena, že jimi nemusí být motivována nadpoloviční většina k tomu, aby toto téma nebylo opomíjeno. Je dobré, aby rodiče mluvili se svými dětmi o tomto tématu, o funkci médií, aby měli přehled, s kým se jejich potomci scházejí, jaké kolektivy vyhledávají. A také by si měli uvědomit, že jsou svým dětem příkladem.

Z výsledků vyplývá, že vychovatelé, učitelé, rodiče, všichni ti, kteří mají vliv na dospívající jedince, mají také příležitost ovlivnit jejich názory, postoje. Na nich záleží, zda budou se svými svěřenci toto téma probírat. Ukážou jim, že na věci lze pohlížet z více různých úhlů. Že ne všechno, co vypadá na první pohled skvěle, nemá také stinnou stránku. Je dobré poukázat na rizika spojená s rozhodnutím pro tetování a piercing. A také je možné vytypovat oblasti, na které by bylo dobré zaměřit prevenci, zvláště u nezletilých jedinců.

Závěr

Tetování a piercing jsou trendem posledních několika let, hlavně u dospívajících. Při ohlédnutí do historie zjistíme, že zdobení těla má bohatou minulost. Jsou o něm zmínky již z dob tradičních společností. A tak se napříč národy a dějinami přeneslo až do dnešní doby. Zkrášlování těla tedy není nový vynález, je to něco, co je hluboce spjata s lidskou kulturou. Dříve měli lidé jiné důvody k tomuto zdobení, nejčastěji bylo spojováno s rituálními obřady, plnilo funkci ochrannou. Později se stalo kuriozitou, kterou bylo možné zahlédnout v cirkusech nebo u námořníků. Zdá se, že jeho oblíbenost opadla, když se stalo znakem hudebních subkultur. Dnes je to opět fenomén, který z naší společnosti asi hned tak nevymizí. V současnosti není důvodem k tetování a piercingu náboženský rituál, alespoň to není obvyklé. Proto jsem se rozhodla zjistit, jaké vlivy se za dnešním body artem skrývají. Také jsem v práci rozebrala několik základních prostředí, ve kterých se cílová skupina pohybuje, která by na ně mohla mít vliv, a kterými se zabývám ve svém výzkumu. Popsáno je prostředí rodiny, školy, vrstevnická skupina a svět médií.

Při práci na výzkumu jsem zjistila, že získat respondenty není tak jednoduché, jak jsem si představovala. Největším problémem bylo přehlčení škol dotazníky, kvůli kterému mě musely v několika případech odmítnout. Přesto se mi, nad moje očekávání, podařilo získat přijatelné množství respondentů.

Cílem práce bylo zjistit, která prostředí ovlivňují dnešní adolescenty při rozhodování pro piercing a tetování. Tím jsem chtěla poukázat na riziková prostředí, na která by se měla zaměřit pozornost a osvěta o tělesných modifikacích, zvláště u nezletilých. K jasnějšímu závěru by ovšem bylo potřeba většího počtu respondentů a detailnějšího zkoumání. Pro další výzkum v této oblasti by bylo zajímavé zjistit, zda si média, respektive ti, kteří v nich vystupují, uvědomují, jaký vliv mají na své odběratele. Další možností je prozkoumat prevenci tělesných modifikací u dětí a mladistvých, pokud vůbec nějaká funguje, a to ze strany vychovatelů a rodičů.

Za důležitý považuji výsledek, že životním vzorem adolescentů bývají rodiče, kteří často tetování nebo piercing mají. Také skutečnost, že jsou mladým lidem inspirací fotografie na internetu, zvláště na instagramu, který má dnes drtivá většina středoškoláků, mě přivádí k zamyšlení, zda by nestálo za to o tom s adolescenty více mluvit. Zde lehce navážu na rozlišování fikce a reality v médiích, o kterém se dnes často mluví, a které se dnešním dospívajícím příliš nedaří.

Oblast sociální pedagogiky si pak z výsledků této práce může odnést právě inspiraci, kterým směrem zaměřit prevenci rizikového chování. Je pravdou, že zdobení těla jde ruku v ruce

s lidskou společností, ale také je možné na něj nahlížet, jako na formu sebepoškozování. Právě proto bylo od začátku cílem odkrýt, kde se myšlenky na zmíněné chování rodí, kde vznikají podněty k tomuto chování. Přála bych si, aby byl tento výzkum užitečný alespoň tím, že se poukáže na působení prostředí, v němž se děti a dospívající pohybují, a také na média a pravdivost jejich obsahů.

Seznam použité literatury

- BUREŠ, F. Indiáni středu světa. Lidé a Země, 2004, roč. 53, č. 8, s. 67-69.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.
- FERGUSON, Henry a PROCTER, Lynn. *Umění tetování*. Praha: Rebo Productions, 1998. ISBN 80-7234-028-x.
- FIKSA, Radomír. *Piercing*. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, 2005. ISBN 80-903618-0-3.
- HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 978-80-7367-628-5.
- HEŘMANSKÝ, M. Přítomnost. Rozmar jménem piercing. 2007, podzim, s. 64-65.
- JEŽEK, Vlastimil a JIRÁK, Jan. *Média a my*. V Praze: Akademie múzických umění, 2014. Management umění - umění managementu. ISBN 978-80-7331-304-3.
- KRIEGELOVÁ, Marie. *Záměrné sebepoškozování v dětství a adolescenci*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2333-4.
- MACEK, Petr. *Adolescence: psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. Praha: Portál, 1999. ISBN 807178348X.
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. Třetí, upravené vydání (ve Vyšehradu první). Praha: Vyšehrad, 2017. ISBN 978-80-7429-797-7.
- PUNCH, Keith. *Základy kvantitativního šetření*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-381-9.
- ROBLEY, Horatio Gordon. *Tetování mezi Maori*. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, c2008. ISBN 978-80-903957-1-8.
- ROGGE, Jan-Uwe. *Puberta: opora, volnost, mantinely*. Přeložil Nina FOJTŮ. Brno: Edika, 2018. Rádce pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-266-1280-3.
- RYCHLÍK, Martin. *Dějiny tetování*. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 978-80-204-3286-5.
- RYCHLÍK, Martin. *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Dějiny odívání. ISBN 80-7106-780-6.
- ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie: příručka pro studenty*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-923-2.
- SMÉKAL, Vladimír a MACEK, Petr, ed. *Utváření a vývoj osobnosti: psychologické, sociální a pedagogické aspekty*. Brno: Barrister & Principal, 2002. Psychologie (Barrister & Principal). ISBN 80-85947-83-8.

SMÉKAL, Vladimír, LACINOVÁ, Lenka a KUKLA, Lubomír ed. *Dítě na prahu dospívání*. Brno: Barristr & Principal, 2004. Psychologie (Barrister & Principal). ISBN 80-86598-84-5.

SOBOTKOVÁ, Veronika. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4042-3.

STAŠOVÁ, Leona, Slaninová, Gabriela a Junová, Iva. *Nová generace: vybrané aspekty socializace a výchovy současných dětí a mládeže v kontextu medializované společnosti*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-567-7.

SVĚTLÍK, Jaroslav. *Marketing školy*. Zlín: EKKA, 1996. ISBN 80-902200-8-8.

ŠMAHAJ, Jan a CAKIRPALOGLU, Panajotis. *Význam motivace v pojetí osobnosti: teoretický, výzkumný a aplikační rozměr = The significance of motivation in the concept of personality : theoretical, research and application dimension*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Katedra psychologie Filozofické fakulty, 2015. ISBN 978-80-244-4790-2.

THORNE, Russ. *Piercing*. V Praze: Slovart, 2012. ISBN 978-80-7391-597-1.

VACEK, Pavel. *Pedagogická psychologie*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2017. ISBN 978-80-7435-684-1.

VAŠUTOVÁ, Maria a PANÁČEK, Michal. *Mezi dětstvím a dospělostí: vybrané kapitoly z psychologie adolescence*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2013. ISBN 978-80-7464-125-1.

VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Symbolika kriminálního tetování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-579-1.

VÝROST, Jozef a SLAMĚNÍK, Ivan. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1428-8.

ŽĎÁRSKÝ, V. Z historie tetování. *Lidé a Země*, 2004, roč. 53, č. 3, s. 40-41.

Internetové zdroje

AfroBeauty. In: *Afrostylemag.com* [online]. [cit. 22.01.2019]. Dostupné z:

http://www.afrostylemag.com/ASM8/afro_beauty.html

Body Art. In: *Merriam-webster.com*. [online]. [cit. 14.02.2019]. Dostupné z:

<https://www.merriam-webster.com/dictionary/body%20art>

Vlivy na životní prostředí mladých. In: *Teologicketexty.cz* [online]. [cit. 2018-12-10].

Dostupné z: <https://www.teologicketexty.cz/casopis/2002-4/Svet-dnesnich-mladych/137>

Body piercing and tattoos: a survey on young adults' knowledge of the risks and practices in body art. In: Ncbi.nlm.nih.gov [online]. [cit. 7.01.2019]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3196715/>

Seznam příloh

Příloha A

Příloha A

Motivace studentů středních škol k vybraným formám body artu

Dobrý den,

jsem studentkou Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové. Tímto Vás prosím o vyplnění dotazníku do výzkumu, který je součástí mé bakalářské práce. V té se snažím zjistit, zda prostředí, ve kterém jedinec vyrůstá, ovlivňuje jeho motivaci k tetování a piercingu. Dotazník je zcela anonymní.

Vyplňujte jen otázky, které se Vás týkají (pokud máte např. tetování, tak pouze ty, které se ptají na tetování). Nezapomeňte, že do dotazníku patří i piercing ucha (pokud ho nemáte od malička).

Předem děkuji za vyplnění.

1. Při rozhodování pro tetování mě ovlivnilo:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- rodiče, sourozenci vrstevníci média slavná osobnost
 něco jiného:

2. Při rozhodování pro piercing mě ovlivnilo:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- rodiče, sourozenci vrstevníci média slavná osobnost
 něco jiného:

3. Rozhodl/a ses pro tetování, aby ses mohl/a stát členem nějaké subkultury (např. Emo, Gothic,...), nebo jiné skupiny?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano spíše ano spíše ne ne

4. Rozhodl/a ses pro piercing, aby ses mohl/a stát členem nějaké subkultury (např. Emo, Gothic,...), nebo jiné skupiny?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano spíše ano spíše ne ne

5. Inspirovalo Tě tetování vrstevníků k Tvému rozhodnutí?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

ano spíše ano spíše ne ne

6. Inspiroval Tě piercing vrstevníků k Tvému rozhodnutí?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

ano spíše ano spíše ne ne

7. Byla Tvoje první myšlenka o tetování spojena se zhlédnutím videa, fotografií v médiích (televize, internet, sociální sítě,...)?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

ano spíše ano spíše ne ne

s kterým?

8. Byla Tvoje první myšlenka o piercingu spojena se zhlédnutím videa, fotografií v médiích (televize, internet, sociální sítě,...)?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

ano spíše ano spíše ne ne

s kterým?

9. Je tetování, které máš, touhou napodobit některou slavnou osobnost?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

ano spíše ano spíše ne ne

10. Je piercing, který máš, touhou napodobit některou slavnou osobnost?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

ano spíše ano spíše ne ne

11. Jak často se setkáváš v médiích s tetováním?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- často občas výjimečně nikdy

12. Jak často se setkáváš v médiích s piercingem?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- často občas výjimečně nikdy

13. Cítil/a si někdy tlak ze strany rodičů, sourozenců, spolužáků nebo kamarádů, aby sis nechal/a udělat tetování?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano spíše ano spíše ne ne

14. Cítil/a si někdy tlak ze strany rodičů, sourozenců, spolužáků nebo kamarádů, aby sis nechal/a udělat piercing?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano spíše ano spíše ne ne

15. Nutil Tě někdo k tetování?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano
 ne

16. Nutil Tě někdo k piercingu?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano
 ne

17. Je Tvým životním vzorem někdo z rodiny?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

ano

ne

Pokud ano, tak kdo?

18. Má někdo z Tvé rodiny tetování?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

ne

ano, otec

ano, matka

ano, sestra

ano, bratr

ano, teta

ano, strýc

ano, sestřenice

ano, bratranec

ano, babička

ano, děda

19. Inspiroval Tě tento člen/tito členové k tetování?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

ano

ne

20. Má někdo z Tvé rodiny piercing?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

ne

ano, otec

ano, matka

ano, sestra

ano, bratr

ano, teta

ano, strýc

ano, sestřenice

ano, bratranec

ano, babička

ano, děda

21. Inspiroval Tě tento člen/tito členové k piercingu?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

ano

ne